

Extr. 1 van 6 Extr.

019422682 35
21-12-01.

Ministerie van Defensie
Militaire Inlichtingendienst
Directeur

Postbus 20701
2500 ES Den Haag

Telefoon [redacted]
Telex
Telefax 070-4419010

Aan:
Ministerie van Algemene Zaken
t.a.v. de secretaris CVIN
[redacted]
Postbus 20001
2500 EA Den Haag

Uw brief

Uw kenmerk

Ons nummer
dis 2001026073

Datum
12-12-2001

Onderwerp
CVIN 21 december 2001

exemplaar NA 2 → GSA/2000/
41597

Ten behoeve van het CVIN van 21 december 2001 doe ik u bijgaand 5 exemplaren toekomen van de bijgestelde Dreigingsanalyse Terrorisme, met het verzoek deze toe te zenden aan de leden.

exemplare 3 dan 6
aanvullend
7/3/02 Hoopsema

De Directeur Militaire Inlichtingendienst

J.A. van Reijn
Generaal-majoor der mariniers

Bijlagen
5

Bezoekadres
Vd Burchlaan 31

Doorkiesnummer
[redacted]

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden.
N.B. zonder bijlagen is deze brief ongerubriceerd

[redacted]

BULAN DECEMBER

2001026073

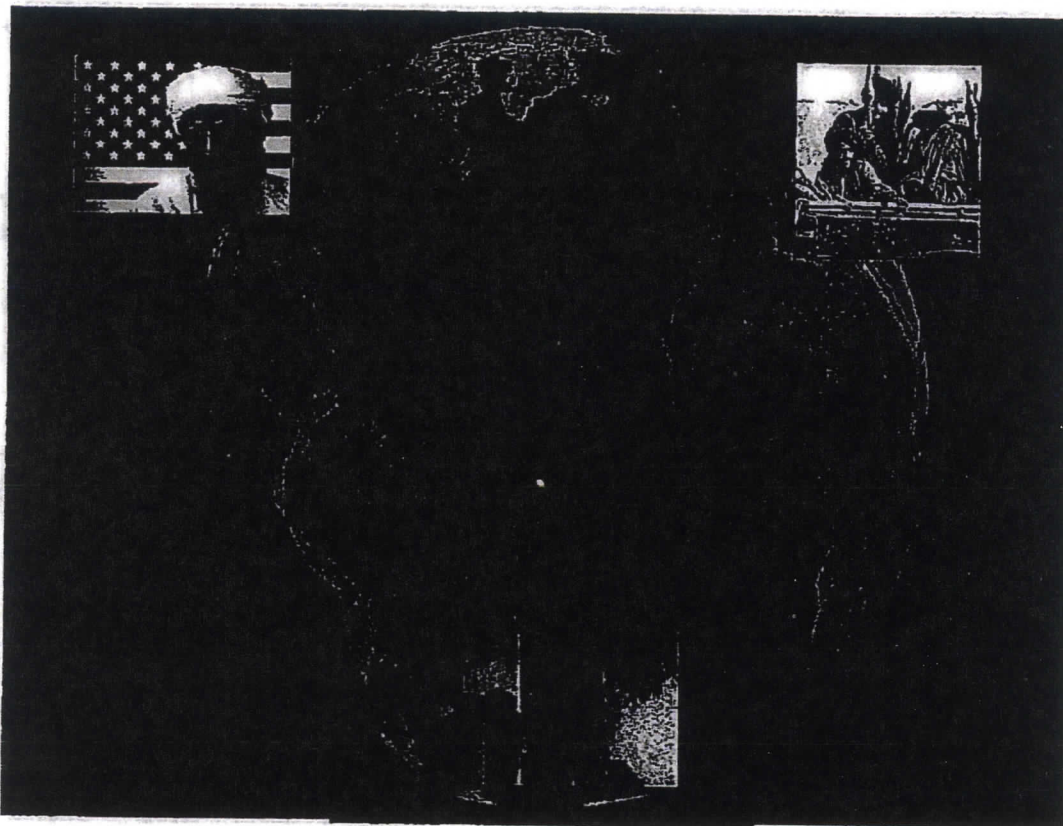
EX 1

MINISTERIE VAN DEFENSIE
Militaire Inlichtingendienst

DREIGINGSANALYSE TERRORISME

05 december 2001

[REDACTED]

**Dit document is een nationaal inlichtingenproduct.
Behoudens voorafgaande toestemming van de Militaire Inlichtingendienst mag de inhoud niet:**

- a. ter inzage worden gegeven aan buitenstaanders;**
- b. ten overstaan van buitenstaanders in discussie worden gebracht;**
- c. worden gekopieerd;**

Na vervanging dient dit document in eigen beheer conform de vigerende regelgeving (MP 10-10/3, art. 44) te worden vernietigd.

INHOUDSOPGAVE

Inleiding	3
1. Ontwikkeling van het terrorisme	4
2. Gewijzigde organisatievorm	4
3. Gewijzigde omgeving	5
4. Gewijzigde motieven	5
5. Gewijzigde middelen	6
6. NRBC dreiging door terroristen	6
7. Nucleaire dreiging	7
8. Radiologische dreiging	7
9. Biologische dreiging	8
10. Chemische dreiging	9
11. Risico's op grond van multiculturele samenstelling van de krijgsmacht	10
12. Mogelijke destabiliserende gevolgen in islamitische staten	11
12.1. Midden Oosten	11
12.2. Centraal-Aziatische regio	12
12.3. Zuid-Oost Azië	12
12.4. Pakistan en India	13
12.5. Maleisië en Indonesië	14
13. Conclusie	16
14. Ter afronding	17
Bijlage A: Terroristische groeperingen	18
Bijlage B: Al-Qa'ida	23
Bijlage C: Onderkend terroristisch netwerk in Europa	35

Inleiding

Terrorisme is het doelbewust plegen van of dreigen met op mensenlevens gericht geweld, met als doel maatschappelijke veranderingen te bewerkstelligen of politieke besluitvorming te beïnvloeden. Terrorisme is in structuur en optreden ver verwijderd van conventioneel militair optreden. Het is vooral een voortzetting van politiek protest met andere, afwijkende middelen. Terrorisme heeft dan ook weinig overeenkomsten met de klassieke (militaire) confrontatie tussen twee tegenstanders. De terrorist kan altijd en overal toeslaan, in allerlei vormen en zal zich niet houden aan de geldende, klassieke regels van oorlogvoering. Doorgaans zullen terreurdaden plaatsvinden op, 1) die plaatsen waar de tegenstander het meest kwetsbaar is, 2) waar de aanslagen het meeste effect (maatschappelijke ontwrichting) zullen sorteren. Terrorisme is daarmee één van de te onderscheiden vormen van asymmetrisch optreden, waarin een tegenstander door irregulier optreden in staat is de (militaire) superioriteit van een staat of samenleving te omzeilen of te negeren. Terroristen verstoren hiermee de symmetrie van een klassieke (militaire) krachtmeting. Andere vormen van ongeregeld of asymmetrisch optreden zijn o.m. de guerrilla en banditisme.

Het terrorisme heeft de afgelopen jaren een belangrijke wijziging ondergaan. Het aantal terroristische organisaties is teruggelopen en met name in de jaren '90 is een groot aantal groepen van het wereldtoneel verdwenen. Deels kan dit worden toegeschreven aan de beëindiging van de steun die terroristische organisaties ten tijde van de Koude Oorlog van met name de Sovjetunie ontvingen. De ineenstorting van de Sovjetunie en het Warschaupact heeft terroristen waardevolle operationele hulp en toevluchtsoorden ontnomen. Meerdere landen namen de beslissing om niet langer steun te verlenen aan terroristische organisaties. Door het wegvallen van de traditionele machtsblokken ontstond er bovendien in feite een *unipolaire* wereld waarin de macht in hoge mate werd geconcentreerd rond de Verenigde Staten en hun westerse bondgenoten (NAVO, EU, Israël).

Naast de terugval in activiteiten van zogenaamde traditionele terroristische organisaties vond in de afgelopen jaren een ontwikkeling plaats naar een "nieuwe" vorm van terrorisme. De terreurdaden, zoals die op 11 september in New York en Washington plaatsvonden, zijn een uitvloeisel van deze ontwikkelingen in de afgelopen 10 jaar. De aanslagen in de VS bevestigden een internationale ontwikkeling op het gebied van terrorisme in de richting van buitengewoon gewelddadige aanslagen gepleegd door met name religieuze extremisten. Wat er na 11 september feitelijk veranderd is, is het besef dat aanslagen op een dergelijke schaal voor het eerst succesvol zijn uitgevoerd en dat daarmee het "nieuwe" terrorisme zichtbaar en merkbaar is geworden. Dat de wereld kennis zou maken met deze vorm van terrorisme was onvermijdelijk. De wijze waarop en het tijdstip waren echter onverwacht en onvermoed.

In de analyse wordt in het eerste deel ingegaan op de ontwikkeling van het terrorisme, de gewijzigde organisatievorm en omgeving. Vervolgens komen aan de orde de gewijzigde motieven van de hedendaagse terroristische organisaties en de gewijzigde middelen die kunnen worden gebruikt, met bijzondere aandacht voor de nucleaire/radiologische, biologische en chemische (NRBC-) dreiging. In het tweede deel van de analyse wordt kort aandacht besteed aan terroristische groeperingen (beginnend met al-Qa'ida), de situatie in Nederland betreffende groeperingen met een veronderstelde relatie met al-Qa'ida, alsmede mogelijk terroristisch optreden tegen uitgezonden NL-eenheden in Bosnië-Herzegovina. Ter afronding worden doelgerichte conclusies getrokken t.a.v. de directe dreiging voor Defensie als gevolg van mogelijk terroristisch optreden, de bestrijding van het fenomeen terrorisme, en de indirecte bedreigingen en effecten voor de internationale vrede en veiligheid. In bijlage A wordt uitgebreider ingegaan op de terroristische groeperingen. Als appendix is bijgevoegd een schematisch overzicht van het onderkend terroristisch netwerk in Europa.

1. Ontwikkeling van het terrorisme

Voor de zogenaamde traditionele terroristische organisaties die met name in de jaren '70 en '80 actief waren, vormden vastomlijnde politieke doelstellingen ten bate van een duidelijk identificeerbare achterban de basis van hun handelen. Voorbeelden van dergelijke organisaties zijn de IRA in Noord-Ierland, de ETA in Spanje en de PLO in het Midden-Oosten. De mate van het toegepaste geweld werd bepaald door de aandacht die deze organisaties op hun politieke doelstellingen wilden vestigen. Daarbij moest bovendien worden voorkomen dat de achterban zich van de organisatie vervreemde.

Sinds de jaren '90 moet een groeiend aantal terroristische aanslagen worden toegeschreven aan "nieuwe" terroristische organisaties. Bij deze groepen hebben algemener geformuleerde motieven de plaats ingenomen van duidelijk afgebakende politieke doelstellingen. Bovendien is er sprake van een wisselende consistentie in motieven. Zo wordt, naast het uitblijven van een oplossing van het Israelisch-Palestijnse conflict, ook het argument van 'de VS weg uit Saoedi Arabië, door Usama bin Laden als rechtvaardiging voor de voortzetting van terroristisch optreden genoemd. De voornaamste voedingsbodem voor de terreurdaden die door deze organisaties worden gepleegd is de algemeen levende weerzin tegen de dominantie van de westerse wereld en elke vorm waarin deze zich manifesteert. Dit uit zich in een extreme haat tegen met name de Verenigde Staten als symbool van westerse democratische vrijheden, corruptie, misdaad en criminaliteit. Daar komt nog bij dat het westen zich enerzijds opwerpt als vertegenwoordiger van democratische normen en waarden (o.a. mensenrechten), maar anderzijds régimes ondersteunt die deze gedragsregels dagelijks met voeten treden. De concentratie van politieke, economische en militaire macht in het westen en het daaruit voortvloeiende gevoel van onmacht drijft velen in de handen van extremistische groeperingen.

2. Gewijzigde organisatievorm

De organisatievorm van het terrorisme is de afgelopen jaren fundamenteel gewijzigd. Slechts zelden opereren terroristen volslagen individueel (een uitzondering is de aanslag in Oklahoma door Timothy McVeigh). Gebruikelijker is optreden in groepen, vaak met wijd vertakte internationale contacten. In plaats van strikt afgebakende hiërarchische organisaties betreft het steeds meer diverse terroristische netwerken die in elkaar grijpen en bij gelegenheid met elkaar samenwerken. Het gebrek aan formele structuren en het onvoorspelbare optreden, onderscheidt deze groepen van hun strak georganiseerde voorgangers. Er wordt een platte organisatievorm gehanteerd, waarin de verschillende onderdelen (structuren, cellen) op knooppunten bij elkaar komen en met elkaar in verbinding staan. Het is een grensoverschrijdend samenspel van transnationale financiële, logistieke en criminele activiteiten, die uiteindelijk voorwaardenscheppend zijn voor het plegen van terroristische aanslagen.

Terrorisme is derhalve een internationaal verschijnsel dat zich slechts wat betreft motivering onderscheidt van de internationale georganiseerde misdaad. Terrorisme en criminaliteit versterken elkaar dan ook vaak in de praktijk. De financiële armslag die wereldwijd wordt gegenereerd door de criminele handel in drugs, wapens en mensen wordt doorgaans mede aangewend voor het plegen van terroristische aanslagen, al dan niet onder het mom van een "vrijheidsstrijd". Een belangrijke rol hierbij wordt gespeeld door internationaal opererende *middlemen* die doelen identificeren, middelen vrijmaken en ondersteunend optreden en daarmee in feite de knooppunten vormen waarover hierboven werd gesproken. De inspiratie voor terroristische aanslagen wordt weliswaar aangedragen door religieuze of ideologische voortrekkers (zoals bijvoorbeeld Usama bin Laden of sommige aansprekende *ulama* in het geval van *al-Qa'ida*), maar zij vormen in feite slechts de symbolen waarachter de onderliggende netwerken zich kunnen scharen.

Een belangrijk gevolg van de gehanteerde netwerkstructuur is wel dat terroristen tegenwoordig minder afhankelijk zijn geworden van de ondersteuning door nationale staten. Het feit dat terroristische organisaties voor een groot deel zelf kunnen voorzien in de financiering, personele en logistieke ondersteuning van hun acties betekent dat zij veel minder kwetsbaar zijn geworden voor traditionele tegenmaatregelen zoals sancties, controlerégimes en (militaire) vergeldingsacties.

3. Gewijzigde omgeving

De ontwikkeling van het terrorisme in de afgelopen jaren past in de algemene mondialisering van de wereld(economie), hetgeen geresulteerd heeft in een toegenomen wederzijdse afhankelijkheid (mondiale interdependentie) op alle niveaus van de westerse samenleving. Met name de hoge vlucht van de informatie- en communicatietechnologie (ICT) speelt hierbij een voorname rol. Ook terroristische organisaties zijn steeds meer gebruik gaan maken van nieuwe technologieën bij de voorbereiding, afstemming, planning en uitvoering van hun operaties. De huidige ICT-middelen lenen zich bij uitstek voor toepassing in de door terroristen gehanteerde netwerkstructuren. Bovendien zullen terroristen informatie- en communicatietechnologieën naar verwachting steeds meer als offensief wapen gaan inzetten (*information warfare*). Informatieoperaties zullen dan ook waarschijnlijk toenemend worden aangewend om massale ontwijking van de maatschappij te bewerkstelligen. Daardoor zal het effect van psychologische ontwijking op zijn minst even belangrijk worden als dat van fysieke ontwijking. De kans bestaat dat terroristische groeperingen ICT-middelen zullen inzetten voor *information warfare* tegen Defensie.

Het ontstaan van multidisciplinaire, transnationaal opererende terroristische netwerken vindt parallel plaats aan het ontstaan van gelijksoortige – legale – netwerken in bijvoorbeeld de wereldeconomie, wetenschap en media. Het "nieuwe" terrorisme past daarmee volledig in de huidige tijdgeest en lijkt zich vrijwel naadloos te hebben aangepast aan de mondiale ontwikkelingen van de afgelopen jaren.

Een andere belangrijke omgevingsfactor is de grote invloed en het wereldwijde bereik van de (massa)media. Geholpen door alom vertegenwoordigde media worden de (ontwijkende) effecten van terroristische aanslagen nog eens vele malen versterkt en krijgen zij een mondiale uitstraling. Met dank aan de media hebben terroristen tegenwoordig de beschikking over een mondiaal podium waarop zij hun "boodschap" aan de wereld kwijt kunnen en hun doel (ontwijking) kunnen verwezenlijken.

4. Gewijzigde motieven

Terroristen kiezen slachtoffers op grond van wat ze vertegenwoordigen of doelen op grond van van wat ze symboliseren. Functie, nationaliteit, godsdienst of etniciteit zijn doorslaggevende factoren. De terrorist zelf is anoniem. Het gaat om de doelstellingen van de organisatie in wiens opdracht wordt gehandeld en die organisatie bepaalt of zij zich wel of niet bekend zal maken. Het terrorisme is de afgelopen jaren meer en meer gaan opereren vanuit bredere, ideologisch gemotiveerde doelstellingen. Ook algemene religieuze motieven hebben steeds meer de plaats ingenomen van specifieke politieke doelstellingen. In het geval van terroristische organisaties die voortkomen uit de radicale politieke Islam (waaronder al-Qa'ida) uit zich dat in het streven naar een samenleving die gebaseerd is op de islamitische wetgeving (de *sharia*), in plaats van op westerse liberale vrijheden en individuele grondrechten. Daarnaast is er grootschalige onvrede met de dominante westerse aanwezigheid in de heilige plaatsen van de Islam (Mekka en Medina in Saoedi-Arabië en de Tempelberg in Jeruzalem). Met name dit laatste aspect wordt door deze groepen als een *casus belli* gezien en verklaart de oproep voor een wereldwijde heilige oorlog (*jihad*).

[REDACTED]

Door de nadruk op algemene religieuze motieven in plaats van specifieke politieke doelstellingen, vindt er ook geen directe afstemming meer plaats tussen doel en middel. Opererend vanuit algemenere motieven en ten bate van een minder vastomlijnde achterban, zijn belangrijke obstakels met betrekking tot de mate van het door terroristen aan te wenden geweld verdwenen. Het doel van terroristische aanslagen is steeds meer het bereiken van een maximale maatschappelijke ontwrichting. Primair gaat het dus om het ontwrichtende effect dat met de aanslag kan worden bereikt en niet direct om het grote aantal slachtoffers. Zo heeft het effect van de besmetting met anthrax bij enkele personen in de Verenigde Staten minstens zo'n verlamdend effect op de maatschappij als de aanslagen van de 11^e september 2001. De uit de aanslagen resulterende gevoelens van algehele onveiligheid en wraak kunnen bovendien uitmonden in represailles die leiden tot polarisering tussen de westerse en de islamitische wereld. Dit zal uiteindelijk een destabiliserende invloed hebben op de betrokken regio(s). Daarnaast bestaat het gevaar dat de religieuze motieven destabiliserend werken binnen de islamitische wereld zelf. Religieuze motieven kunnen leiden tot grootschalige mobilisatie van de gelovige massa. Massaal verzet tegen zittende, meer op het Westen ge-oriënteerde, regeringen kan ertoe leiden dat deze het veld moeten ruimen voor op strikte religie gebaseerde régimes.

5. Gewijzigde middelen

Bij terroristische organisaties is vaak een élitair gevoel aanwezig. Dit gevoel kan gemakkelijk overgaan in een obsessief fanatisme waarmee de wreedste daden tegen onschuldigen, in de ogen van de daders, zelfs een nobel, goddelijk karakter krijgen. Met de aanslagen op het WTC en het Pentagon is, vanuit de westerse perceptie, in ieder geval een kritische drempel voor wat betreft het aantal slachtoffers overschreden. De vraag blijft in hoeverre terroristen in de toekomst over zullen gaan tot verdergaande vormen van irregulier optreden om nog meer schade (ontwrichting) toe te brengen. Sinds de terroristische aanslagen in de VS op 11 september en a.g.v. de anthraxbesmetting in de VS, is de vrees voor de inzet van nucleaire, radiologische, biologische en chemische (NRBC) wapens toegenomen.

6. NRBC dreiging door terroristen

Hoewel terroristen vermoedelijk de mogelijkheid hebben om massavernietigingswapens te gebruiken, is de inzet ervan tot nu toe beperkt gebleven tot het gebruik van zenuwgas en anthrax. Er mag daarbij worden aangenomen dat "traditioneel" georiënteerde terroristische groeperingen (zoals bijvoorbeeld de ETA en de IRA) NRBC wapens niet als een reële optie zien. In hun overwegingen zal de maatschappelijke impact van dit soort wapens hun (politieke) zaak namelijk meer schaden dan goed doen, nog los van de risico's die ten aanzien van productie en omgang aan deze wapens kleven.

De drempel die voor de traditionele terroristische organisaties geldt, zal echter nauwelijks nog een hindernis zijn voor de "nieuwe" terroristische organisaties. Groeperingen (zoals al-Qa'ida) worden gedreven door haat- en wraakgevoelens tegen de maatschappij van de tegenstander. Deze terroristen lijken over de gebruikelijke bezwaren heen te stappen en de recente aanslagen in de VS doen vermoeden dat ze geen middel zullen schuwen om hun doelstellingen te bereiken. In het verleden is de wens voor het verkrijgen van NRBC wapens zelfs zeer concreet geuit.

De inzet van NRBC wapens door terroristen is een vorm van terreur waarop de huidige, open maatschappijen slechts ten dele zijn berekend. Mogelijk dat de maatschappij de gevolgen van een aanslag met beperkte gevolgen nog redelijk kan opvangen. De gevolgen van bijvoorbeeld zelfmoordaanslagen op nucleaire of chemische installaties zullen een veel grotere maatschappelijke en psychische impact hebben op de samenleving en ook verdergaande besmettingen met bijvoorbeeld anthrax zullen verlamdend op de maatschappij werken.

Wat zijn de technische mogelijkheden?

7. Nucleaire dreiging

De productie van het kernwapen is een zeer ingewikkeld en kostbaar proces. Het ontwikkelen van een kernwapen is een proces van vele jaren, vraagt om zeer specifieke kennis en de beschikbaarheid van bruikbaar splijstofmateriaal. Ervaringen in een aantal kernwapen- en drempellanden laten zien dat het ontwikkelen en inzetbaar maken van kernwapens als bijzonder uitdagend en langdurig moet worden bestempeld. Daarnaast is het niet waarschijnlijk dat er kernwapens op de 'vrije markt' te verkrijgen zijn. Wel is er in de eerste jaren na de ineenstorting van de Sovjet-Unie door een groepering als al-Qa'ida getracht kernwapens te verkrijgen met name via corrupte overheidsfunctionarissen en het criminele circuit. Er zijn geen bewijzen dat zij hierin zijn geslaagd. Bovendien is de houdbaarheid van een nucleair wapen afhankelijk van het type wapen en/of ontsteker. De samenstelling bepaalt de vervaltijd van de nucleaire stoffen. Tenslotte zijn er geen andere aanwijzingen dat een nucleair wapen door een terroristische organisatie kan worden ingezet. Maar als een terroristische groepering in bezit zou komen van een voldoende hoeveelheid splijstof (bijvoorbeeld door omvervallen van het bewind in Pakistan) kan er niet worden uitgesloten dat zij een nucleair wapen kan construeren. Het wapen op basis van een *gun assembly* principe is dan het meest voor de hand liggend en eenvoudig te maken. Bij het *gun assembly* principe worden twee massa's van verrijkt uranium 235 met hoge snelheid bij elkaar gebracht waardoor een ongecontroleerde kernreactie ontstaat. Hiervoor is in totaal ongeveer 50 kg weapon grade (verrijkt tot minimaal 93%) uranium 235 benodigd. Wel is dit wapen oneconomisch (er is veel splijstof nodig voor een relatief beperkte explosie kracht). De dreiging van een inzet van nucleaire wapens door terroristische groeperingen is zeer laag.

Van kerncentrales gaat een potentiële nucleaire dreiging uit als gevolg van aanslagen. De in Nederland aanwezige centrales (en die in de ons omringende landen) zijn zodanig gebouwd dat zij de krachten van een neerstortend vliegtuig in principe zouden moeten kunnen weerstaan. Anders is het bij een "head on collision". Het is de vraag of een kerncentrale hiertegen bestand is. De berekeningen gemaakt door de Amerikaanse *Nuclear Regulatory Commission* wijzen uit dat de motoren van een Boeing 767 de beschermende koepelwand van gewapend beton van 90 cm kunnen penetreren als het vliegtuig met een snelheid van 530 mijl per uur tegen een centrale botst. Echter, een passagiers vliegtuig vliegt op zeeniveau maximaal 400 mijl als gevolg van de luchtweerstand. Als het daarbij goed manoeuvreerbaar moet zijn bedraagt de snelheid tussen de 250 en 350 mijl per uur (de snelheid van het tweede vliegtuig dat het WTC heeft getroffen is per radar gemeten op 340 mijl per uur). Een belangrijk aspect is echter de brand die bij een botsing kan ontstaan, indien er voldoende brandstof in het vliegtuig aanwezig is. De beschermende omhulsels van de centrale kunnen dan vergaan. Zonder voldoende koeling kan een reactorvat met brandstofelementen smelten bij een temperatuur van ongeveer 3000 graden C. Deze waarde is bij de brand in het Pentagon overschreden. Er zullen dan gasvormige splijtingsproducten en radioactieve deeltjes vrijkomen. Hierdoor zal afhankelijk van weer en wind, radioactieve besmetting van personen, vee, water en bodem plaatsvinden.

8. Radiologische dreiging

Radiologische wapens veroorzaken een (dodelijke) radioactieve straling. In enkele gevallen kunnen zij tevens dood door vergiftiging veroorzaken. Een radioactieve stof kan het lichaam ook binnendringen, vooral als zij gas- of poedervormig is. Hierdoor kan plaatselijk een sterkere dosis worden geabsorbeerd, bijvoorbeeld door de longen. Gevolg is dat de drager continue wordt bestraald. Tevens kan dit afhankelijk van de stof vergiftiging veroorzaken. De biologische gevolgen van blootstelling aan straling (meer dan normaal toelaatbaar) zijn tweërlei. De somatische effecten slaan op de schade toegebracht aan het lichaam van de bestraalde persoon (o.a. het ontstaan van kanker, etc.) De genetische effecten tasten het erfelijk materiaal aan en beïnvloeden de volgende generaties (invloeden op zaadcellen, foetus, etc.).

De grondstoffen voor de productie van het radiologische wapen zijn relatief eenvoudig te krijgen omdat zij in de medische wereld worden gebruikt voor de bestraling van kankerpatiënten. Om deze isotopen (kobalt 60 en cesium 137) optimaal in te zetten worden ze in poedervorm omgezet, een proces dat op eenvoudige wijze is uit te voeren en geen gevaar oplevert, aangezien de stoffen niet giftig zijn en de straling kan worden tegengehouden door bijvoorbeeld een loden schort.. Gezien de eenvoud waarmee deze stoffen te krijgen zijn, kan worden aangenomen dat zij in het bezit zijn van terroristische groeperingen.

Het poeder kan op eenvoudige wijze via luchtverseringsapparatuur in een afgeschermd ruimte worden verspreid. Het effect zal pas na verloop van tijd zichtbaar zijn (afhankelijk van dosis en lichamelijke gesteldheid van het slachtoffer weken tot jaren).

Het radiologisch wapen kan ook worden geproduceerd uit uranium 235 en plutonium 239. Nadeel van deze producten is dat zij zeer zeldzaam zijn en dus kostbaar en moeilijk te verkrijgen. Tevens zijn zij naast radioactief zeer giftig. Dit maakt het bewerken van deze producten tot het benodigde poeder zeer moeilijk. Het is aannemelijk dat rijke terroristische groeperingen met de juiste contacten, kant en klare hoeveelheden van deze stoffen kunnen kopen.

Ook deze stof kan op eenvoudige wijze, bijvoorbeeld via een luchtverseringskanaal, in een beschermende ruimte worden verspreid. De stof is dan het meest effectief, temeer omdat zij giftig is. Het effect van de giftige stof treedt op indien voldoende concentratie in het lichaam wordt opgenomen. Daarnaast is verspreiding via bijvoorbeeld drinkwater zeer wel mogelijk.

Het aantal slachtoffers van het radiologisch wapen is sterk afhankelijk van wat waar en hoe wordt ingezet. Het meest effectief is het als de radioactieve bron wordt gebruikt in een afgesloten ruimte of voor de vergiftiging van primaire levensbehoeften. Het psychologisch effect van radiologische besmetting op de bevolking zal groot zijn.

9. Biologische dreiging

Biologische wapens hebben tot doel infectieziekten op mens, dier of gewas over te brengen. Afhankelijk van het middel kan besmetting van de mens een dodelijke dan wel incapaciterende afloop hebben. Diverse soorten agentia komen in aanmerking: bacteriën (bacteriologische wapens), virussen (virale wapens), zoönosen (ziektes die van dier op mens worden overgedragen) en toxines (giftige stoffen met een biologische achtergrond).

Biologische wapens zijn er in zeer veel variëteiten, in zeer eenvoudige tot zeer complexe vorm. Sommige zijn relatief eenvoudig te maken, andere vereisen meer specifieke deskundigheid. Een eigenschap van sommige biologische wapens is dat met een relatief geringe hoeveelheid materiaal een groot aantal mensen kan worden besmet. Bereiding van biologische wapens is niet eenvoudig. De cruciale stap is het microbiologisch uitsellecteren van de juiste stammen van een gekozen agens. Daarnaast moet men beschikken over voldoende groeimedium (kweekstoffen) en een biotechnologische infrastructuur.

Hoewel over ziektekiemen in principe niet vrijelijk kan worden beschikt, kan niet worden uitgesloten dat deze door tussenkomst van derden met voldoende fondsen kunnen worden aangeschaft. Groeimedia zijn makkelijker te verkrijgen, hoewel men ook hier, gelet op de Irakese ervaringen, omzichtig te werk moet gaan om achterdocht te vermijden. Een minimale biotechnologische productie-infrastructuur is noodzakelijk omdat een schoon productieproces van essentieel belang is. Tevens is het nodig een aantal bewerkingen te verrichten om het product houdbaar, transporteerbaar en verspreidbaar te maken. Veilig omgaan met ziektekiemen is zeer moeilijk. Daarom is een goede bescherming van dit personeel van groot belang. Personeel dat ervaring heeft met ziektekiemen en ervaring heeft in een biotechnologische productie-installatie is schaars.

Gelet op vorenstaande is het meest voor de hand liggend dat kant en klare producten door terroristische organisaties worden aangeschaft. Hier zijn financiële middelen voor nodig. In Nederland worden biologische agentia op beperkte schaal aangetroffen bij het Rijksinstituut voor Volksgezondheid en Milieuhygiëne (RIVM) in Bilthoven, het Instituut voor Dierengeneeskunde (ID) in Lelystad en een aantal andere geneeskundige en diergeneeskundige onderzoeksinstituten. Gezien de geringe hoeveelheden is het niet waarschijnlijk dat een explosie aldaar tot besmetting zal leiden. Maar door diefstal of vervreemding kunnen terroristen wel de beschikking krijgen over biologische agens.

Bij explosieve verspreiding van biologische agens zal door de drukgolf en optredende hitte de agens nagenoeg volledig vernietigd worden. De verspreiding per aërosol is technisch gezien in de meeste gevallen het meest effectieve middel. Er moet echter aan randvoorwaarden worden voldaan om een goede verspreiding te garanderen. Zo moet bijvoorbeeld het weer goed zijn (geen wind en regen, bewolkt, de juiste temperatuur), anders slaan de deeltjes te snel neer of worden zij vernietigd. Een sproeivliegtuig is hierbij een optie. Echter door drukverschillen tussen reservoir, sproeisysteem en spuitstuk en de turbulentie waaraan de agens worden blootgesteld zal veel agens verloren gaan. Hierdoor neemt de effectiviteit van het middel af.

Een aantal ziekten (met name pokken) kan van mens op mens worden overgebracht door geïnfecteerde personen. Dit is een zeer eenvoudige methode met verregaande consequenties, aangezien er, sinds 1975 in Nederland, niet meer preventief tegen pokken wordt ingeënt. Echter, een argument om deze methode niet te gebruiken is dat de ziekte, door de mobiliteit van de mens in de huidige tijd, kan worden verspreid onder de eigen aanhangers.

Om vorenstaande redenen mag worden verondersteld dat primair gebruik wordt gemaakt van niet infectieuze wapens. Hiervan is het anthrax agens een voorbeeld. Anthrax is een acute infectieziekte, die wordt veroorzaakt door een bacterie. Anthrax komt wereldwijd voor bij vee en wilde dieren en kan aan mensen worden overgedragen, indien zij zich blootstellen aan weefsel van besmette dieren. Anthrax kan op drie manieren besmetting veroorzaken, namelijk via de huid, via de luchtwegen en via de spijsvertering. (Ter illustratie: indien bijtijds onderkend, is besmetting via de huid goed te genezen. Besmetting via de spijsvertering is in ongeveer 50% van de gevallen dodelijk. Het meest fataal is de inhalering van de bacterie, ongeveer 95% van de besmette personen zal het niet overleven omdat onderkenning van de ziekte te laat plaatsvindt) Verspreiding van anthrax in sporenvorm is het meest voor de hand liggend en is zeer gevaarlijk omdat het dan geïnhaleerd is. In de Verenigde Staten wordt nog met anthrax gewerkt voor de ontwikkeling van antistoffen. Maar ook in het Midden Oosten en Azië (bijvoorbeeld Irak en Noord Korea) wordt, naar wordt aangenomen, nog steeds anthrax ontwikkeld. Daarnaast bestaan er in de Russische Federatie nog voorraden anthrax. Terroristen met voldoende financiële middelen kunnen van deze landen, dan wel van corrupte of misdadige personen uit die landen, mogelijk anthrax betrekken.

In niet alle gevallen zal het direct duidelijk zijn dat een biologische aanslag heeft plaatsgevonden. Zo kan het gebeuren dat pas na een paar dagen een "lokaal" patroon van ziektebeelden ontstaat. Pas dan zal eventueel de relatie naar een biologische aanslag worden gelegd. De incubatietijd van ziekten veroorzaakt door biologische wapens is meestal enige dagen tot weken. Het psychologische effect op de bevolking na het gebruik, of de dreiging van het gebruik, is zeer groot.

10. Chemische dreiging

Chemische wapens kunnen worden geproduceerd uit klassieke chemische strijdmiddelen, maar ook uit de giftige en zeer giftige industriële chemicaliën. De stoffen die in het productieproces nodig zijn lopen uiteen van huishoudelijke chemicaliën tot de voorlopers van chemische strijdmiddelen. Daarnaast kunnen giftige tot zeer giftige chemicaliën, die in de chemi-

[REDACTED]

sche industrie worden gebruikt, als geïmproviseerd chemisch wapen worden toegepast. Toxic Industrial Chemicals (TICs) en Super Lethal Toxic Chemicals (SLTCs) zijn stoffen die op veel locaties binnen de chemische industrie worden gevonden. De bedrijven en locaties in kwestie zijn bekend bij het Ministerie van VROM en bij de Organization on the Prohibition of Chemical Weapons (OPCW), het internationale controle orgaan van het chemische wapenverdrag.

Locaties waar TICs en SLTCs liggen opgeslagen zijn lonende doelen en vormen dan ook een risico. Een klein ongeval op een dergelijke locatie kan leiden tot een ramp van ongeken- de dimensie. Een relatief simpel ongeval met een afsluiter bij een chemische fabriek in het Indiase Bhopal leidde tot 3.800 doden en 11.000 gewonden. Deze ongevallen kunnen van binnen uit worden veroorzaakt (bijv. als gevolg van een zwakke bewaking) of door een han- deling van buiten het industrieterrein (bijv. het laten ontsporen van een trein met chemische lading). Sinds 11 september jl. is een zelfmoordaanval met een vliegtuig ook een optie.

Om chemische strijdmiddelen te maken is enige specifieke deskundigheid noodzakelijk. Daarnaast zijn motivatie en geld benodigd. Er mag vanuit worden gegaan dat deze aspecten in een terroristische organisatie aanwezig kunnen zijn.

Chemische strijdmiddelen zijn redelijk stabiel en kunnen worden opgeslagen zonder dat er bijzondere eisen aan de opslag worden gesteld. Bij chemische wapens ligt het probleem eerder in de verspreiding. Bij een explosieve verspreiding zal in bijna al de gevallen een groot deel van het agens verbranden of in de drukgolf worden vernietigd. Verspreiding met behulp van sproeivliegtuigen is effectiever. Belangrijke factoren hierbij zijn vluchtigheid en persistentie van het agens, verspreidingshoogte en weer. Zo zal harde wind de wolk uiteen- waaien en regen het agens doen neer slaan. De vernevelaar lijkt de meest aanwezige ver- spreidingstechniek. Ook kan de techniek van de vernevelaar worden gebruikt in besloten ruimten als stationshallen en tentoonstellingsruimten. Het effect van het gebruik is afhankelijk van het gebruikte middel.

Een terroristische organisatie met voldoende financiële middelen moet in staat zijn chemi- sche strijdmiddelen te kopen en te gebruiken.

[REDACTED]

Gezien de vermoedelijke doelstelling van een dergelijke organisatie, het zaaien van angst en onzekerheid, is de wetenschap dat zij over de middelen (kunnen) beschikken al voldoende om deze doelstelling deels te berei- ken. Niet waarschijnlijk is dat de organisaties in staat zijn de middelen op grote schaal in te zetten. Op basis van benodigde technische middelen en voorbereiding kan het gerichte ge- bruik van chemische wapens voor terroristische doeleinden als laagdrempelig worden be- schouwd.

11. Risico's op grond van multiculturele samenstelling van de krijgsmacht

De Nederlandse krijgsmacht vormt een afspiegeling van de maatschappij, hetgeen betekent dat ook binnen de krijgsmacht sprake is van een multiculturele samenstelling. Dit wordt ver- sterkt door het Defensiebeleid om nadrukkelijk onder allochtone jongeren te werven. Voor het bestaan van banden tussen militairen en organisaties in Nederland die met terrorisme in verband worden gebracht zijn tot nu toe geen aanwijzingen gevonden. Wel zijn in de afgelo- pen periode door enige militairen met een allochtone herkomst uitingen van sympathie ge- daan aan de achterliggende motieven van de terroristische aanslagen op de Verenigde Staten. Hoewel binnen een democratisch bestel, vrijheid van meningsuiting een grondrecht is, kunnen dit soort uitingen van sympathie in alle redelijkheid niet worden getolereerd. Voor- alsnog lijkt dit verschijnsel incidenteel en provocerend van aard. Toch moet binnen de

[REDACTED]

krijgsmacht, op grond van verdergaande militaire inzet in het kader van terrorismebestrijding, rekening worden gehouden met oplopende interetnische spanningen en verdergaande uitingen van sympathie aan de zaak van de terroristen. Zeker als het gaat om politiek-religieuze uitingen met een extremistische achtergrond kan ernstig schade worden berokkend aan de krijgsmacht. Evenmin is het aanvaardbaar, dat personen die zijn opgeleid in de krijgsmacht in het gebruik van geweld en geweldsmiddelen, deze kennis buiten de krijgsmacht in het kader van hun extremistische ideeën toepassen.

De integriteit van de krijgsmacht moet boven elke twijfel verheven zijn. Van de Nederlandse krijgsmacht mag daarbij worden verwacht dat zij voldoende vermogen bezit verschillende gedachten en meningen te integreren. Rekening houdend met de voornoemde uitingen van sympathie is het evenwel zaak voldoende zicht te houden op de genoemde verschijnselen, alsmede op mogelijke individuen en/of groeperingen in de krijgsmacht die zich contrair aan de defensiebelangen kunnen manifesteren. Tevens dient de krijgsmacht zich voor te bereiden op mogelijke intensivering van genoemde verschijnselen en de mogelijke implicaties ervan. Ondanks dat er geen concrete aanwijzingen van enige betrokkenheid is vanuit de krijgsmacht bij groeperingen met een terroristische grondslag, is er wel sprake van uitingen van sympathie. Om die reden zal met name vanuit het aspect contra inlichtingen en veiligheid extra aandacht aan dit onderwerp worden besteed.

12. Mogelijke destabiliserende gevolgen in islamitische staten

Wat zijn in de nabije toekomst mogelijke destabiliserende gevolgen in islamitische staten in het Midden-Oosten, Centraal-Azië en Zuidoost Azië a.g.v. aanhoudende acties door de VS en het VK? Zonder per regio mogelijke scenario's in detail uit te werken, kan in algemene zin het volgende worden geschetst.

12.1 Midden-Oosten

Algemene situatie

De regio Midden-Oosten kenmerkt zich traditioneel door instabiliteit, waaraan diverse factoren ten grondslag liggen. In de meeste landen is veelal sprake van grote etnisch-religieuze, politieke en sociaal-economische tegenstellingen. Dit brengt met zich dat vele regimes omzichtig moeten manoeuvreren, zowel intern alsook op buitenlands politiek terrein, in het bijzonder tegenover het Westen.

Het belangrijkste uitgangspunt van de huidige regimes is het voortbestaan van hun machtspositie. Feit is dat de leiders voldoende controle hebben over het interne krachtenveld om hun positie te continueren. Daartoe worden het veiligheidsapparaat en de strijdkrachten als belangrijkste machtsmiddelen aangewend.

Slechts in extreme – vooralsnog onwaarschijnlijke – omstandigheden kan een situatie ontstaan waarin de olietoevoer vanuit de Golf naar het Westen in gevaar komt en de Westerse belangen en militaire presentie ter plaatse worden bedreigd. Dergelijke denkbare situaties zijn: een veranderde houding van Iran, omverwerping van het Saoedi-Arabische regime of van Koeweit, of een hernieuwde militaire confrontatiepolitiek van Irak. Voorts kan een (regionale) escalatie van het Israëliësch – Palestijnse conflict het Westen met problemen confronteren. Tenslotte, indien in Egypte een ander (fundamentalistisch) regime aan de macht zou komen, is gebruik van het voor het Westen vitale Suez-kanaal mogelijk niet langer gegarandeerd.

Actuele ontwikkelingen

Ten aanzien van de anti-terroristische militaire operaties van Amerikaans (en Britse) zijde nemen de landen in het Midden-Oosten een terughoudende opstelling in. Iran heeft van

meest af aan duidelijk gemaakt dat het geen faciliteiten zal verstrekken aan de VS voor operaties tegen Afghanistan. Irak wil dezer dagen zo min mogelijk aandacht van de VS op zich vestigen. De houding van Saudi-Arabië wordt – zoals altijd in dergelijke gevoelige aangelegenheden – gekenmerkt door bewuste vaagheid. Syrië heeft zich gereserveerd geschaard achter de internationale anti-terrorisme campagne. Het Syrische regime onderstreept echter dat de gevestigde Arabische en Palestijnse militante organisaties die tegen Israël (d.w.z. de Israëlische bezetting van Palestijns gebied) strijden geen terroristische maar verzetsorganisaties zijn.

Aangaande het conflict tussen Israël en de Palestijnse Autoriteit (PA) doen de VS er alles aan om te voorkomen dat escalatie optreedt. De reden hiervoor is dat escalatie de opstelling van de Arabische landen ten opzichte van de Amerikaanse campagne tegen het 'mondiaal terrorisme' negatief kan beïnvloeden. De VS verwachten van de landen in de regio medewerking bij het blootleggen van terroristische netwerken. Egypte, dat de VS steunt, benadrukt dat de strijd tegen terrorisme alleen succesvol kan zijn indien een structurele oplossing voor de Palestijnse kwestie tot stand komt. Mede naar aanleiding van de Egyptische opvatting werken de VS aan een nieuwe overlegronde tussen Israël en de PA, die spoedig zou gaan plaatsvinden. Overigens vinden momenteel in de strijdkrachten van landen in het Midden-Oosten geen activiteiten plaats die gerelateerd kunnen worden aan de aanwezigheid van de westerse militaire eenheden in de regio.

12.2 Centraal-Aziatische regio

De sociaal-economische situatie in de Centraal-Aziatische regio is na het uiteenvallen van de Sovjet-Unie aanzienlijk verslechterd. De over het algemeen autocratische regimes treden hard op tegen oppositionele bewegingen die in een aantal gevallen buiten de landsgrenzen moeten opereren. Met name Afghanistan en het zich net van een burgeroorlog herstellende Tadzjikistan vormen toevluchtsoorden voor de zich islamitisch noemende oppositionele groeperingen. Vooral de Oezbeekse islamitische oppositie (IMU = Islamic Movement of Uzbekistan) is de laatste jaren actief geweest om door middel van aanslagen en kleinschalige militaire operaties het bewind in Tasjkent te bestrijden. (Tijdens de strijd om Konduz zou de leider van de IMU, Jumaboy Namangoni, gewond zijn geraakt en enkele dagen later zijn overleden. Zie ook de bijlage).

De vaak grensoverschrijdende activiteiten van dit soort groeperingen hebben de onderlinge relaties van de landen in de regio in sommige gevallen behoorlijk onder druk gezet. Toch hebben de landen in het verleden een aantal multinationale overeenkomsten gesloten met onder andere China en de Russische Federatie om gezamenlijke maatregelen te kunnen nemen tegen verzetsbewegingen.

Hoewel een groot deel van de in Centraal-Azië wonende bevolking islamitisch is, voelt men de groeiende invloed van de fundamentalisten in de regio als een bedreiging. Immers, traditioneel is de islam in Centraal-Azië niet militant van aard. Een mogelijke destabilisering van de regio zal voornamelijk voortvloeien uit een groeiende ontevredenheid over de nog altijd slechte levensomstandigheden in de verschillende landen en het vaak dictatoriale gedrag van de regeringsleiders.

Een aantal landen in Centraal-Azië, voornamelijk Turkmenistan en Kazachstan, heeft de beschikking over aanzienlijke olie- en gasvoorraden. Een verregaande destabilisering van de regio zou de aanwezige en nog voornamelijk te ontwikkelen exploitatie van olie en gas kunnen bemoeilijken.

12.3 Zuid-Oost Azië

Als het gaat om destabiliserende gevolgen in de regio Zuid-Oost Azië zijn met name mogelijke dreigingen met betrekking tot de controle over en toegang tot NBC-wapens in Pakistan en

[REDACTED]

de verhouding tussen Pakistan en India (beide kernwapenlanden) van centraal belang. Daarnaast is de impact op de islamitische staten Maleisië en Indonesië van belang omdat een mogelijke overgang naar een meer fundamentalistisch, of zelfs extremistisch regime in beide landen in het slechtste geval verstrekkende gevolgen kan hebben voor bijvoorbeeld de positie van Westerlingen en christenen in de regio.

12.4 Pakistan en India

De gematigd-islamitische regering-Musharraf in Pakistan wordt, mede als gevolg van de aanhoudende militaire acties in Afghanistan en de steuntoezegging van de Pakistaanse regering hieraan, geconfronteerd met toenemende politieke druk. Ondanks het feit dat Musharraf er tot op heden redelijk in lijkt te slagen de macht te consolideren, blijft zijn positie fragiel. Niet alleen de in Pakistan aanwezige militante fundamentalistische moslimorganisaties, maar ook de vluchtelingenproblematiek en de oplopende spanningen met India dragen ertoe bij dat het voor Musharraf steeds moeilijker kan worden het evenwicht in de Pakistaanse binnenlandse politieke situatie te bewaren. Bovendien zou de volgens onbevestigde berichten bestaande interne verdeeldheid binnen de krijgsmacht en de Pakistaanse inlichtingendienst Inter Service Intelligence (ISI) de positie van Musharraf kunnen bedreigen. Indien Musharraf de loyaliteit van de militaire top en de krijgsmacht zou verliezen, kan dit tot een interne machtsstrijd in Pakistan leiden. Dit scenario zou ernstige consequenties kunnen hebben voor de veiligheidssituatie in de Zuid-Aziatische regio.

Het feit dat de VS gebruik maken van de steuntoezegging van aartsvijand Pakistan, zet veel kwaad bloed bij de Indiase autoriteiten en publieke opinie. India probeert dan ook alle kansen aan te grijpen om de internationale gemeenschap ervan te overtuigen dat Pakistan het terrorisme voedt en dus ook doelwit van de internationale coalitie tegen terrorisme moet worden. Daarbij komt dat de hindoe-nationalistische regering van India op dit moment bezig lijkt om de aandacht van de diverse binnenlandse problemen die men momenteel in eigen land ondervindt, zoveel mogelijk af te leiden door de Kasjmier-problematiek hoog op te spelen.

Deze politieke strategie is niet voor niets de afgelopen jaren regelmatig door India gebruikt. Te verwachten negatieve Amerikaanse reacties worden daarbij voor lief genomen. Van belang hierbij is dat in de grootste Indiase deelstaat Uttar Pradesh verkiezingen op komst zijn. Uttar Pradesh is met name bekend vanwege geweld tussen hindoes en moslims waarmee verkiezingen in het verleden gepaard gingen. Op dit moment is er een door de regeringspartij BJP geleide coalitie aan de macht in deze deelstaat. Tot voor kort was de verwachting dat de regeringspartij BJP bij de te houden verkiezingen in deze deelstaat zou worden verslagen. Door agressief op te treden in Kasjmier kan de BJP echter stemmen redden. Hierdoor, alsook door het oplopende aantal zelfmoordaanslagen gepleegd door moslimfundamentalisten in het Indiase deel van de provincie Kasjmier, lijkt het conflict tussen India en Pakistan over de betwiste provincie Kasjmier weer in alle hevigheid op te laaien. Een complicerende factor in deze is het feit dat zowel India als Pakistan over kernwapens beschikken.

Pakistan heeft op dit moment de beschikking over naar schatting tenminste 20 a 30 nucleaire wapens. Op korte termijn is Pakistan ook in staat om nucleaire implosiebommen te ontwikkelen. De huidige splijtstofvoorraad stelt Pakistan in staat tot een assemblage van ongeveer 70 nucleaire koppen. Daarnaast bezit Pakistan ook chemische en biologische wapens.

De Pakistaanse overheid heeft recentelijk een aantal extra beveiligingsmaatregelen genomen om het risico dat het nucleaire materiaal in handen valt van oppositionele groeperingen verder te reduceren.

[REDACTED]

De kans dat een mogelijke val van de regering-Musharraf zal resulteren in het aan de macht komen van een meer fundamentalistische of zelfs extremistische regering, die daarmee directe controle zou kunnen krijgen over de bovengenoemde wapens lijkt, gelet op de onderlinge verdeeldheid van de diverse religieuze partijen in Pakistan en de reeds getroffen maatregelen door de Pakistaanse strijdkrachten, vooralsnog klein. Mocht echter toch een fundamentalistische of extremistische regering de macht overnemen, dan is het niet uit te sluiten dat nucleaire, chemische en biologische kennis en mogelijk ook nucleaire, chemische en/of biologische onderdelen aan terroristische organisaties zullen worden geleverd. Of de Indiase regering in een dergelijk scenario dat voor hen zeer bedreigend zou kunnen zijn, de (preemptieve) inzet van kernwapens zal overwegen is momenteel niet aan te geven.

12.5 Maleisië en Indonesië

De aanslagen in de VS werden zowel door premier Mahatir als door zijn afgezette en gevangen genomen vice-premier Anwar veroordeeld. Deze uiting van eensgezindheid maakt het inmiddels voor islamitische oppositiepartijen als de Pas bijzonder moeilijk om als een geloofwaardig alternatief voor de regering te worden gezien.

Als de Maleiers, die tot voor kort ongeveer 60% van premier Mahatir's achterban vertegenwoordigden, naarmate de militaire acties van de door de VS en het VK geleide coalitie in Afghanistan langer doorgaan, c.q. intensiever worden en meer islamitische slachtoffers (lijken) te eisen, vinden dat Mahatir zich te weinig afzet van de VS kan dit echter alsnog een mogelijke felle tegenreactie op de straat tot gevolg hebben. De kans dat dit uiteindelijk zal resulteren in het aan de macht komen van een meer fundamentalistische, of zelfs extremistische regering lijkt vooralsnog klein. Dit vanwege het feit dat de meeste inwoners van Maleisië zich bewust zijn van de negatieve economische consequenties van een dergelijke keuze.

Indonesië zou, als gevolg van de aanhoudende militaire acties in Afghanistan, geconfronteerd kunnen worden met toenemende interne religieuze verdeeldheid. Deze verdeeldheid zou uiteindelijk, als gevolg van een verscherping in de standpunten van de seculiere en islamitische coalitiepartners kunnen leiden tot de val van de regering-Megawati.

De politieke verdeeldheid die op dit moment in Indonesië zichtbaar is vloeit onder andere voort uit een permanente, zij het veelal latente, machtsstrijd tussen twee dwars door de hele Indonesische maatschappij lopende visies. Enerzijds is er een meer seculiere stroming die permanent streeft naar een groot, democratisch Indonesië en die het huidige grondwetsartikel over religieuze aangelegen wil handhaven, grofweg president Megawati c.s. Anderzijds is er een stroming die streeft naar *Politik Islam* (een onder het Soeharto bewind verboden term). Deze stroming streeft permanent naar een sterkere en meer zichtbare islamitische invloed op het politieke, economische en sociale leven. Bekend is dat de huidige vice-president Hamzah Haz een overtuigd voorstander is van *Politik Islam*. Verder staan een aantal partijen die deel uitmaken van de regeringscoalitie, zoals PPP, PAN, (de partij van parlementsvoorzitter Rais) en de andere *Centrale As* partijen bekend als voorstanders van *Politik Islam*. Gesteld kan worden dat voorstanders van *Politik Islam* er in het verleden niet voor terugschrokken om grote massa's mensen en/of knokploegen te mobiliseren om hun doelen kracht bij te zetten.

De Indonesische strijdkrachten zijn altijd fel tegenstander van de islamisering van Indonesië geweest omdat zij hierin een bedreiging van de eenheid en integriteit van de staat zien. Desondanks is er ook binnen de strijdkrachten sprake van interne verdeeldheid over de rol van islam in de samenleving.

Niet uit te sluiten is dat de huidige onrust kan leiden tot een versnelling van het proces van (verdere) islamisering van Indonesië. Dit betekent echter niet dat dit zal leiden tot een extremistische of fundamentalistische regering, maar eerder een regering met een veel duidelijker Indonesische islamitische signatuur. Dit vanwege het feit dat er onvoldoende draagvlak is onder de Indonesische islamieten voor een fundamentalistische of extremistische vorm van islam. De meeste inwoners van Indonesië zijn zich, net als die in Maleisië, bewust van de mogelijke negatieve economische consequenties van een dergelijke keuze.

13. Conclusie

De terreurdaden van 11 september zijn een uitvloeisel van de ontwikkelingen binnen het terrorisme van de afgelopen tien jaar. Met de succesvolle uitvoering van aanslagen van een dergelijke omvang is het "nieuwe" terrorisme voor een ieder zichtbaar en merkbaar geworden. De transnationaal opererende islamitische extremisten die verantwoordelijk worden gehouden voor de recente aanslagen maken deel uit van een los verbond van fanatieke islamitische militanten uit verschillende landen, die blijkbaar worden gedreven door wraak, religieuze hartstocht en een algemene haat tegen het westen.

De diversiteit in vormen en groepen maakt dat het terrorisme als één van de gevaarlijkste fenomenen voor nu en in de toekomst wordt beschouwd. Niet alleen omdat fanatiek religieus terrorisme vanuit bredere motieven ("nieuw" terrorisme) de plaats van (traditioneel) politiek terrorisme lijkt in te nemen, maar ook omdat de technische mogelijkheden voor terroristische groeperingen snel toenemen.

Tegenover de laatst genoemde ontwikkeling staat de kwetsbaarheid van de moderne, open (geïndustrialiseerde) samenleving, die steeds afhankelijker wordt van elektronica, computersystemen en vrije informatiestromen. Het is derhalve niet denkbeeldig dat in de toekomst infoterrorisme en *cyberwarfare* naast het klassieke gewelddadige terrorisme (met conventionele dan wel non-conventionele middelen) een belangrijke plaats gaan innemen.

Binnen de Nederlandse krijgsmacht zal nadrukkelijk aandacht moeten worden besteed aan de risico's die verbonden zijn aan mogelijk oplopende interetnische spanningen en verdergaande uitingen van sympathie aan de belangen van terroristische groeperingen.

Het terroristische optreden, maar ook de (dreiging van) (militaire) acties hiertegen, en de beelden die hierover via de massamedia ontstaan, zijn niet alleen een ontwrichtend gevaar voor de Westerse maatschappijen, maar kunnen evenzo destabiliserend werken in een groot deel van de islamitische wereld. Het gevaar hiervan is dat de situatie in die wereld zodanig verslechtert, dat er sprake is van omverwerping van seculiere, op het Westen georiënteerde, regeringen, waarbij deze plaats moeten maken voor een meer fundamentalistisch of zelfs extremistisch bewind. Een dergelijke destabilisatie kan ertoe leiden dat Nederlandse vitale belangen ernstig worden bedreigd en/of geschaad. Als bijvoorbeeld SLOC's en de toevoer van olie worden bedreigd, of de posities van Westerse ingezetenen in gevaar komen, moet er rekening worden gehouden met militair optreden dat zich binnen het gehele inzet spectrum kan manifesteren. Dit impliceert dat ook de aandacht voor de planning, organisatie en inzet van de capaciteiten in het kader van bondgenootschappelijk optreden, hoger in het inzet spectrum, voortdurend van groot belang zal moeten blijven.

14. Ter afronding

In de voorliggende analyse is een zo concreet mogelijke dreigingsanalyse gegeven van potentieel terroristisch optreden tegen Defensiebelangen in Nederland en tegen uitgezonden Nederlandse militaire eenheden. Het is van belang dat dit beeld waar mogelijk wordt aangescherpt.

Effectief anticiperen op de onderscheiden dreigingen in verschillende delen van de wereld waar Defensie kan optreden, noodzaakt het verder uitbouwen van het bestaande netwerk van specialisten op uiteenlopende terreinen, op wie bij noodzaak een beroep kan worden gedaan. Tevens moet een beroep kunnen worden gedaan op nationaal aanwezige kenniscentra (o.m. universiteiten). Tevens moet in het kader van training en opleidingen meer dan voorheen doctrinair aandacht worden besteed aan terrorisme als deel van asymmetrisch optreden.

Van de kant van het Ministerie van Defensie dient te worden meegewerkt aan het ontwikkelen van een adequate (bestuurlijke) nationale respons om de ontwrichtende effecten van een terroristische dreiging of aanslag op zijn minst beheersbaar te maken. Hierbij kan worden gedacht aan zaken als preventieve maatregelen, anti- en contra terroristisch optreden en effectenbestrijding. Op deze manier kan worden bijgedragen aan de ontwikkeling en uitvoering van scenario's en rampenplannen in het kader van militaire bijstand. Maatregelen van defensieve aard richten zich in algemene zin op beveiligingsmaatregelen tegen onderkende potentiële en acute dreigingen. Tot nu toe zijn geen directe bedreigingen geconstateerd in Nederland of tegen Nederlandse Defensiebelangen in het buitenland. De internationale opstelling van Nederland in de antiterreur campagne en de eventuele inzet van krijgsmachtdelen kunnen hierin echter op ieder moment verandering brengen. Het is dan ook noodzakelijk terroristische dreiging en de mogelijke reactie van minderheden in Nederland en andere landen waar Defensiebelangen aanwezig zijn, mee te nemen in de beveiligingsplannen. In dit kader is ook een adequate vorm van informatiebeveiliging van groot belang.

Daarbij kan een belangrijk punt van aandacht de schaalbaarheid van de maatregelen zijn, zodat toe of afnemende dreigingssituaties snel en doeltreffend het hoofd geboden kunnen worden.

Naast bouwkundig- en elektronisch-technische maatregelen, zullen vooral organisatorische maatregelen effectief zijn.

Terroristische groeperingen

In deze bijlage wordt aandacht besteed aan algemene aspecten van de terroristische groepering al-Qa'ida en daarmee samenwerkende groepen. Daarbij wordt ook gekeken naar de situatie in Nederland en in Bosnië-Herzegovina en de daar aanwezige groeperingen met een veronderstelde relatie met Usama bin Laden (Ubl).

Al-Qa'ida

De organisatie die in 1989 werd opgericht door Ubl en de naam al-Qa'ida kreeg, heeft tot op heden twee fasen in de ontwikkeling doorgemaakt. Ten eerste de periode van 1989 tot 1998 waarin de Arabische Afghanistan veteranen (Afghani's) werden samengebracht, in met name Afghanistan en Soedan. Na grondige training werden de Afghani's naar allerlei uithoeken van de islamitische wereld gestuurd om voor de islamitische zaak te strijden, waaronder Tsjetsjenië, Algerije en Bosnië. De training, bewapening en de transportkosten kwamen veelal voor rekening van Ubl.¹ In deze periode zijn echter ook aanslagen gepleegd, waaronder de aanslag met een bom onderin het World Trade Center in 1993.

Vanaf 1998 is er sprake van een nieuwe fase in het bestaan van al-Qa'ida. Na een oproep van Ubl tot het voeren van een Heilige Oorlog (Jihad) tegen de Verenigde Staten, diens bondgenoten en Israël wordt in hetzelfde jaar bekendgemaakt dat al-Qa'ida internationaal gaat opereren. Het doel van al-Qa'ida wordt omschreven als de stichting van een islamitische staat in alle Arabische en islamitische staten door middel van samenwerking met islamitische groepen in die landen en het verdrijven van westerse dominante invloeden uit alle islamitische landen. Het eerste doel van al-Qa'ida, de vestiging van een Staat gebaseerd op de Sharia in de gehele islamitische wereld (Umma), komt overeen met het gedachtengoed van de Hizb ut-Tahrir.² De Hizb ut-Tahrir streeft via vreedzame weg naar de vestiging van een pan-islamistisch staat in de gehele islamitische wereld (Dar al-islam).

Het *Islamitisch Wereldfront voor de Jihad tegen de Joden en Kruisvaarders* en het *Islamitisch Leger voor de Bevrijding van de Heilige Plaatsen* zijn sinds hun officiële oprichting in 1998 de gewapende manifestatie van al-Qa'ida. Voor de financiering van de activiteiten is al-Qa'ida aangewezen op het privé kapitaal van Ubl en van diens legale zakelijke activiteiten. Daarnaast wordt al-Qa'ida gefinancierd door rijke zakenlieden uit de Golfstaten en wordt de organisatie gesteund door middel van bijdragen van NGO's zoals met name islamitische charitatieve instellingen als al-Haramain en de International Islamic Relief Organisation (IIRO).³ Daarnaast zijn er bewijzen dat Ubl veel geld verdient met de narcoticahandel. Meerdere aan al-Qa'ida gelieerde organisaties zijn hierbij betrokken. (zie ook bijlage B)

¹ Het trainingsprogramma dat een vrijwilliger bij al-Qa'ida in Afghanistan met goed gevolg moet zien af te leggen alvorens tot het kader van de organisatie te worden gerekend, bestaat uit een drietal opleidingen van telkens drie maanden. Ten eerste dient een strijder in opleiding de theorie van de stadsguerrilla onder de knie te krijgen. Vervolgens krijgt hij een basis militaire opleiding en een uitgebreide wapentraining (o.a. pistool, AK-47, mortieren en RPG's). Tenslotte wordt de rekrut getraind in het omgaan met bommen, mijnen en het maken van *Improvised Explosive Devices* (IED's).

² De Hizb ut-Tahrir is een afsplitsing van de Moslim Broederschap. De Hizb ut-Tahrir is een politieke beweging, werd in de jaren vijftig opgericht in Jeruzalem, en was overwegend actief in Jordanië, Syrië en Libanon. Sinds hun uiteenvallen van de Sovjetunie heeft de beweging zijn activiteiten uitgebreid naar met name Oezbekistan, Kirgizië en Tadzjikistan. In Tadzjikistan zou de Hizb ut-Tahrir inmiddels duizenden aanhangers hebben. Mogelijk dat Abdullah Azzam, die veel invloed had op het denken van Usama bin Laden, nauw gelieerd was aan de Hizb ut-Tahrir.

³ Al-Haramain is een Saoedi-Arabische NGO die zich tot voornaamste taak heeft gesteld het verbreiden van het juiste geloof in de harten van de moslims zoals die geschreven staat in de Koran en de Soenna. De IIRO werd in 1978 opgericht als zusterorganisatie van de Arabische Wereldliga (Rabitah) in Mekka. De IIRO is een NGO die zich bezighoudt met het geven van steun aan islamieten over de hele wereld.

In maart 2001 stuurde de Russische Permanente Delegatie bij de VN een lijst met 55 geïdentificeerde trainingskampen van Moedjahedien, extremistisch islamitische organisaties en aanhangers van UbL naar de VN Veiligheidsraad. Voorts werd een lijst overhandigd waarin de kantoren en verblijfplaatsen van UbL werden geïdentificeerd. De kampen bevinden zich volgens de lijst in geheel Afghanistan, maar concentraties zijn er vooral rond de steden Kabul, Jalalabad en Kandahar. In de kampen zouden zich voornamelijk strijders van organisaties bevinden die onderdeel uitmaken van al-Qa'ida of er nauw aan zijn gelieerd. Het totaal aantal Afghanistan veteranen in de wereld wordt geschat op ongeveer 30.000. De actuele sterkte van de manschappen onder leiding UbL wordt geschat op 5-10 duizend strijders. Met name de 55e Brigade die onder direct bevel staat van UbL en meestrijdt aan de zijde van de Taliban tegen de Noordelijk Alliantie is een geduchte tegenstander. Van de totale groep volgelingen van UbL zouden er ongeveer 600 personen actief zijn binnen terroristische cellen.

Al-Qa'ida maakt bij het plegen van aanslagen gebruik van de methode van de cellen. Deze cellen zijn te verdelen in een viertal groepen. Er zijn cellen die de supervisie hebben, voorts zijn er cellen die zich bezighouden met de voorbereiding en zijn er cellen die zich concentreren op de uitvoering. Tenslotte zijn er cellen die zich bekwaamd hebben in de *cover-up*. De omvang van de diverse cellen is meestal niet groter dan 10 tot 12 personen. Tijdens de uitvoering van een operatie staan de verschillende cellen niet met elkaar in contact, slechts een kleine groep van het topkader van al-Qa'ida is op de hoogte van de actuele stand van zaken. In bijlage worden verdere gegevens omtrent al-Qa'ida gegeven.

Nederland

Ook in Nederland zijn sympathisanten aanwezig van aan al-Qa'ida gerelateerde groepen. Voor een overzicht daarvan wordt verwezen naar bijlage B. Er zijn geen aanwijzingen dat deze groepen op enigerlei wijze banden hebben met personen binnen de defensieorganisatie, noch dat zij betrokken zijn bij de ondersteuning of voorbereiding van concrete terroristische aanslagen gericht tegen Nederland in het algemeen en defensiebelangen in het bijzonder. Ook is niet gebleken dat gelegenheidsdaders van de gelegenheid gebruik hebben gemaakt. De algehele dreiging op het deelgebied terrorisme in Nederland is thans laag. Indien Nederland mocht beslissen deel te nemen in de strijd tegen het terrorisme dan moet nadrukkelijker met vergeldingsaanslagen door terroristen rekening worden gehouden. In het kader van het verloop van de acties in tegen het terrorisme kunnen kleine groepen uit de moslimgemeenschappen in Nederland mogelijk wel gewelddadige activiteiten ontplooiën.

Tot nu toe is nooit gebleken dat er banden waren tussen leden van de krijgsmacht en aan al-Qa'ida verbonden organisaties. Hiernaar is echter ook geen gericht onderzoek gedaan.

Bosnië Herzegovina

De dynamiek van het moslimfundamentalisme in Bosnië-Herzegovina is moeilijk in kaart te brengen. Als ondergrens kan wel worden vastgesteld dat (in de periode 1992 tot heden) sprake is van een toenemende maatschappelijk-religieuze moslim invloed binnen Bosnië-Herzegovina. De oorsprong van deze ontwikkeling is te vinden in de buitenlandse, islamitische steun aan de Bosnische moslims die ten tijde van de burgeroorlog tot stand is gekomen. Vanuit diverse delen van de wereld zijn sinds die tijd meerdere islamitische Non Governmental Organisations (NGO's) in Bosnië-Herzegovina actief geworden.

Alhoewel de meerderheid van de islamitische NGO's zich bezighoudt met sociale en humanitaire hulpverlening waren en zijn er ook NGO's actief die bredere doelstellingen, zoals het verspreiden van het islamitisch geloof, nastreven. Hieronder bevindt zich een aantal NGO's die in verband worden gebracht met extremisme, fundamentalisme en terrorisme (zie bijlage B).

Tijdens de burgeroorlog hebben zich naar schatting enkele duizenden islamitische strijders aangesloten bij het leger van de Bosnische Moslims (ArBiH). Net als tijdens de Afghaanse oorlog waren deze strijders afkomstig uit diverse landen (Algerije, Afghanistan, Egypte, etc.) en, net als na het einde van de Afghaanse oorlog, is het merendeel van deze strijders met een toegenomen gevechtservaring en een versterkt netwerk na de Bosnische burgeroorlog weer teruggekeerd naar hun landen van oorsprong. Naar schatting 100 tot 200 van hen zijn in Bosnië-Herzegovina achtergebleven. Een groot deel hiervan heeft, direct na afloop van de burgeroorlog in 1995, als dank de Bosnische nationaliteit (en vaak een nieuwe naam) verkregen van de toenmalige president Alija Izetbegovic. Alhoewel gedurende de afgelopen jaren geen sprake is geweest van een openlijke, destabiliserende invloed van deze oud-strijders is er wel regelmatige berichtgeving geweest over trainings- en wervingsactiviteiten voor extremistische organisaties, waarbij deze oud-strijders betrokken zouden zijn. Deze berichtgeving is in navolging van 11 september explosief toegenomen. Voortdurende belangstelling van SFOR voor deze groep heeft tot dusver echter nooit in concrete aanwijzingen over terroristische activiteiten geresulteerd.

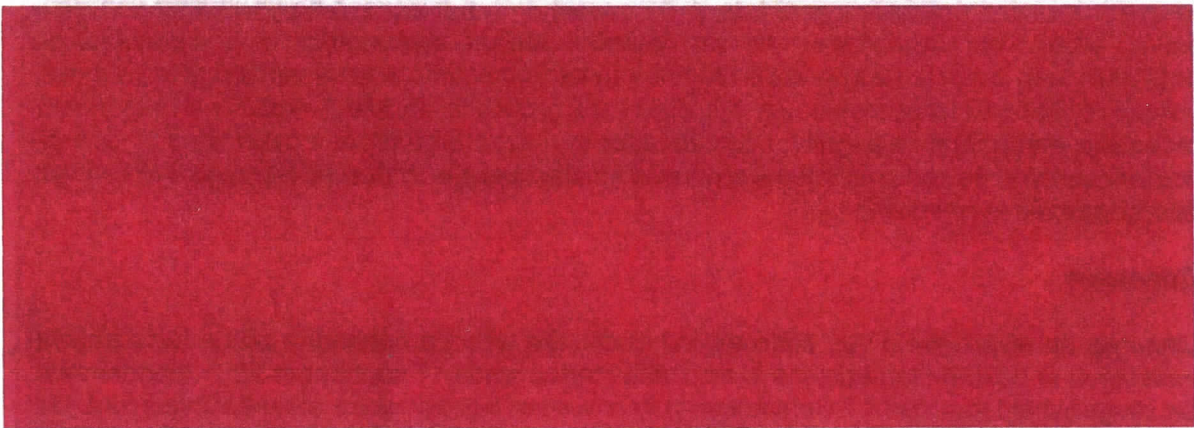
Een essentiëler aspect dan de speculatie rond de activiteiten van de genaturaliseerde mujahedin is dat gedurende de afgelopen jaren BiH een eenvoudig te bereiken thuishaven voor moslimgroeperingen vanuit de hele zuidwest- en centraal Aziatische regio is geworden. Hierbij is Bosnië-Herzegovina verworven tot een verzamelplaats van onduidelijke groeperingen. De combinatie van in Bosnië-Herzegovina gevestigde, groeiende criminele netwerken, de aanwezigheid van verdachte NGO's en extremistische organisaties, de onderlinge contacten van de reeds vertrokken en nog aanwezige islamitische strijders en de voortdurende afwezigheid van een adequate, binnenlandse controle hebben er in de afgelopen jaren toe bijgedragen dat dergelijke groeperingen redelijk ongestoord hun activiteiten (hebben) kunnen uitvoeren. Hierbij gaat het in eerste instantie om groepen die gebruik maken van de in Bosnië-Herzegovina aanwezige randvoorwaarden voor de (logistieke) ondersteuning van hun (criminele) activiteiten elders (VS en West-Europa). Recentelijk is duidelijk geworden dat de van oorsprong in Egypte opererende, terroristische organisatie Al Gama'a al-Islamiya een aantal representanten in Bosnië-Herzegovina heeft gestationeerd. Onduidelijk is in hoeverre de aanwezigheid van deze personen terug te leiden is naar het feit dat zij gezocht worden door de Egyptische regering en veilige onderkomens zochten. Tenslotte zijn banden aangetoond tussen vermeende terroristen en Bosnische organisaties en individuen.

De aanslagen van 11 september jl. hebben ook in Bosnië-Herzegovina de aandacht voor het fenomeen terrorisme verscherpt. In dit kader zijn door SFOR in samenwerking met de federale, politionele autoriteiten recentelijk diverse contraterroristische acties in Bosnië-Herzegovina uitgevoerd en wordt verwacht dat de komende tijd soortgelijke acties kunnen blijven volgen.

. Alhoewel in Bosnische politieke kringen onenigheid is ontstaan over de wijze waarop medewerking door de VS wordt gevraagd en door de MKF wordt verleend, is zeker sprake van bereidwilligheid van de MKF-autoriteiten om verdachte moslim-extremisten actief te vervolgen. Ook hebben de Bosnische autoriteiten een Verenigd Coördinatie Comité voor de preventie van terroristische activiteiten opgericht, waarin ook SFOR is vertegenwoordigd.

[REDACTED]

Bovendien lijkt de grenscontrole (door de *State Border Service*) actiever en efficiënter te worden uitgevoerd, waarmee de omvangrijke illegale immigratie over land wordt beperkt. Voor zover kan worden ingeschat, staat ook de Bosnische (moslim)bevolking tot dusver niet afwijzend tegenover de door de MUP en SFOR ondernomen acties.

Toch zijn er gedurende de afgelopen maanden signalen geweest die duiden op een potentiële dreiging van een terroristische aanslag waarbij BC-middelen gebruikt zouden kunnen worden. Met name de VS-component binnen SFOR heeft aangegeven over aanwijzingen te beschikken dat het terroristisch gebruik van BC-middelen tot de mogelijkheden behoort. Dit dreigingsaspect is door HQ-SFOR serieus genomen en heeft bij de verschillende SFOR-lidstaten geleid tot een inventarisatie en aanvulling van de in de regio aanwezige NBC-beschermingsmiddelen.

Beoordeling

Ondanks de aanwezigheid van allochtone, islamitische strijders (onder andere mujahedin) in Bosnië-Herzegovina sinds 1992 én de aanwezigheid van diverse extremistische, islamitische groeperingen hebben gedurende de afgelopen jaren geen terroristische incidenten plaatsgevonden (noch gericht tegen de internationale gemeenschap c.q. SFOR, noch tegen leden van de Bosnische bevolking). Naar alle waarschijnlijkheid staat deze afwezigheid van terrorisme in Bosnië-Herzegovina mede in direct verband met de functie van het land als logistiek steunpunt voor terrorisme en (met name) criminaliteit elders in de wereld. De Balkan fungeert voor deze groepen als de 'poort naar Europa' met als consequentie dat als internationale terroristen in Bosnië-Herzegovina zouden toeslaan de reactie daarop van de internationale gemeenschap de waarde van het land als steunpunt zou ondermijnen.

Het dreigingsbeeld van terroristische aanslagen is echter in het kader van de ontwikkelingen van 11 september en de recente vergeldingsacties van de Verenigde Staten tegen Afghanistan gewijzigd. In Bosnië-Herzegovina bevindt zich een aantal belangrijke symbolen van de Amerikaanse c.q. Westerse presentie (bijvoorbeeld het SFOR hoofdkwartier in Sarajevo en het door VS-personeel gedomineerde hoofdkwartier van MND-N in Tuzla). Op basis van recente berichten is er aanleiding aan te nemen dat personen en cellen aanwezig zijn in Bosnië-Herzegovina die in staat moeten worden geacht aanslagen te kunnen uitvoeren, gericht op de internationale gemeenschap c.q. SFOR.

Alhoewel de dreiging in eerste instantie lijkt uit te gaan van terroristen van niet-Bosnische origine, kan niet worden uitgesloten dat lokale, extremistische elementen zouden kunnen deelnemen aan eventuele aanslagen dan wel een faciliterende rol daarbij zouden kunnen spelen. Hierbij moet opgemerkt worden dat de potentiële dreiging zich niet beperkt tot extremistische, islamitische kringen maar zich ook vanuit andere, anti-Westerse of anti-Dayton, groeperingen kan manifesteren. Ook kan niet worden voorbijgegaan aan de mogelijkheid dat de hardline mono-etnische politieke stromingen (van de andere twee etnische groepen: de Serviërs en de Kroaten) in Bosnië-Herzegovina gebruik zullen maken

[REDACTED]

van de focus van de internationale gemeenschap op het aspect terrorisme om hun eigen (politieke) belangen te behartigen.

Daarbij moet worden opgemerkt dat de mate van de potentiële, terroristische dreiging sterk afhankelijk is van ontwikkelingen elders in de wereld, in het bijzonder de voortgang van de acties tegen het terrorisme. In dit verband vallen momenteel ook internationale ontwikkelingen waar te nemen in de landen van herkomst van diverse verdachte NGO's met invloed in Bosnië-Herzegovina. Zo zijn door de Egyptische en Saudi-Arabisch autoriteiten recentelijk een aantal belangrijke bestuursleden van deze organisaties gearresteerd. Ook de vorderingen van de reeds in gang gezette veiligheidsoperatie in Bosnië-Herzegovina kan van doorslaggevende betekenis zijn.

Conclusie

Ondanks de afwezigheid van concrete informatie die wijst op ophanden zijnde terroristische aanslagen in Bosnië-Herzegovina is het risico hiertoe sinds 11 september 2001 toegenomen. De mogelijkheid dat hierbij BC-middelen zullen worden ingezet wordt als reëel ingeschat. Dat hierbij de VS-presentie in Bosnië-Herzegovina in de meest brede zin als primair doel wordt gezien sluit niet uit dat ook andere SFOR-elementen (zowel personeel als infrastructureel) hierbij betrokken kunnen raken.

De aanwezigheid van het Nederlandse mechat binnen het door Moslims gedomineerde Centraal Bosnische Kanton (Kanton 6) is hierbij van belang. Verder verblijven tientallen Nederlandse functionarissen binnen HQ-SFOR. Daarnaast zijn nog vele, individueel opererende Nederlandse militairen en burgers in Bosnië-Herzegovina actief. Het risico dat Nederlands (militair) personeel dus op enigerlei wijze betrokken kan raken bij een terroristische aanslag is toegenomen.

In deze bijlage wordt een meer gedetailleerd beeld geschetst van de al-Qa'ida organisatie, voortbouwend op het gestelde in bijlage A. Tevens wordt ingegaan op de in West Europa aanwezige groeperingen, op recente arrestaties van van terrorisme verdachte personen en op een aantal NGO's die actief zijn in Bosnie-Herzegovina.

AL-QA'IDA

Het is bekend dat een aantal extremistische islamitische bewegingen onder de paraplu van al-Qa'ida opereert. De belangrijkste bewegingen zijn de twee Egyptische organisaties, al-Jama'a al-Islamiya en de al-Jihad al-Islami (Egyptische Jihad). Beide organisaties hebben een gewelddadig verleden (o.a. de moord op president Sadat in 1981) en zouden zich in 1998 hebben aangesloten bij al-Qa'ida. Zowel de Al-Jama'a al-Islamiya als de Al-Jihad al-Islami behoorden ook tot de oprichters van het *Islamitisch Wereldfront voor de Jihad tegen de Joden en Kruisvaarders*. Het betreft in beide gevallen echter niet de gehele organisatie maar de radicale afsplitsingen (het andere deel van al-Jama'a al-Islamiya heeft aangegeven dat gewelddadig politiek protest een betere weg is). Leaders van de beide organisaties hebben inmiddels topposities in al-Qa'ida. De Egyptische arts Ayman al-Zawahiri (Egyptische Jihad) en Mohammed Atef (al-Jama'a al-Islamiya; inmiddels gedood in de acties tegen het terrorisme) worden gezien als de nummer 2 en 3 na UbL binnen al-Qa'ida. Al in 1997 werd de naam van al-Zawahiri in verband gebracht met UbL. In de Egyptische krant Al Usbu en in de Algerijnse krant El Khabar werd een artikel gepubliceerd waarin melding werd gemaakt dat er zou worden begonnen met een dagelijkse satelliet Tv-uitzending vanuit Nederland. De uitzendingen zouden gericht zijn op Azië en Amerika. Het contract met een Nederlandse satellietmaatschappij, die de uitzendingen zou verzorgen, was ondertekend door Usama bin Laden en Ayman al-Zawahiri. De financiering zou verzorgd worden door UbL. De uitzendingmachtiging was aangevraagd door de in Londen gevestigde Muslim TV Ahmadiyya Bashin Ahman Rafiq, die, op dat moment, contact onderhield met de Mubarak Moskee in Den Haag. Later werd om onbekende redenen de aanvraag ingetrokken, waardoor er geen uitzendingen hebben plaatsgevonden.

Al-Qa'ida heeft de beschikking over een eigen inlichtingenorganisatie en een elite-eenheid genaamd *Milliani*. De informatiepositie van UbL is goed. Toen een delegatie van de Harekat-e Islami uit Noord-Irak (Koerdistan) in oktober 1999 een bezoek bracht aan Afghanistan en aldaar een aantal ontmoetingen had met UbL was men onder de indruk van zijn kennis over de actuele stand van zaken. De Koerdische delegatie wilde UbL en zijn naaste medewerkers uitleg geven over de islamitische beweging in Koerdistan. Nadat men zijn verhaal kon doen bleek echter, dat UbL zeer goed was geïnformeerd over de situatie in het noorden van Irak. Door zijn gerichte vragen en uitleg over de situatie in de Arabische wereld maakte hij diepe indruk op de Koerden. Tenslotte liet UbL geen misverstand bestaan over het doel van zijn Jihad: "Onze vijanden zijn de joden en het Westen, en u moet twijfel aan uzelf geen kans geven als het erom gaat om hen te doden...wij zullen de strijd beslist niet opgeven."

Behalve eerdergenoemde organisaties werken onder de banier van al-Qa'ida het Algerijnse Islamitische Leger (GIA) en een afsplitsing daarvan, de GSPC, de Libische Islamitische Groep, de van oorsprong Egyptische Takfir wal Hijra, alsmede de Tunesische Islamitische Groep. Voorts zou er een directe band tussen al-Qa'ida en de Islamitische Beweging van Oezbekistan (IMU) bestaan. Hoewel hier veel onduidelijkheid over bestaat, staat wel vast dat de militaire leider van de IMU, [REDACTED] (Nom de Guerre, [REDACTED]), door Talibanleider [REDACTED] is benoemd tot commandant van alle buitenlandse strijders in Afghanistan.

[REDACTED]

In het noorden van Afghanistan werden door de Taliban strijders uit de Centraal-Aziatische Republieken en Tsjetsjenië opgeleid. De trainingskampen bestonden uit kleine en grote kampen. Als de nieuwe strijders klaar waren werden ze ingedeeld in eenheden van 100 manschappen (Kandaks) en eenheden groter dan 300 manschappen (Qonds.) In ruil voor de opleiding en het bieden van onderdak aan deze strijders en hun organisaties eiste de Taliban dat men van tijd tot tijd gebruik kon maken van deze strijders in het offensief tegen de Noordelijke Alliantie. Voorts is vastgesteld dat de Taliban bezig was met het creëren van een Oezbeekse en een Tadzjiekse Taliban.

De leider [REDACTED] vocht na het uiteenvallen van de Sovjetunie mee aan de zijde van het islamitisch verzet (IMT) in Tadzjikistan. Nadat in 1998 een vredesverdrag werd gesloten tussen de Tadzjiekse regering en het Verenigde Tadzjiekse Oppositie is Namangoni zich gaan heroriënteren en kwam weer in het nieuws als leider van de IMU. De IMU zou bij het opleiden en trainen van nieuwe strijders geholpen zijn door de Taliban, de IMT, waarbij in het bijzonder genoemd moet worden de Minister van Noodsituaties Mirzo Zijojev met wie Namangoni ook 'zakelijke contacten' heeft, Saoedi-Arabië, Pakistan en Iran. Iran hielp [REDACTED] met het opleiden van een aantal strijders en hielp bij de rekrutering van jonge (8-12 jaar) etnische Oezbeken in Tadzjikistan. In ieder geval weet de IMU handig gebruik te maken van het krachtenspel in Centraal-Azië om de eigen belangen zo goed mogelijk veilig te stellen. De omvang van IMU werd geschat op enkele duizenden strijders, waarvan het overgrote deel zich in kampen in het noorden van Afghanistan bevond. De sterkte van de IMU zou 4000 strijders hebben bedragen. Het overgrote deel van de strijders zou zich in Mazar-e Sharif hebben bevonden bij de 18^e Divisie. De overige strijders, ongeveer duizend manschappen, zouden in Heyratan zijn gestationeerd en onder direct bevel van UbL staan. In recente open bron berichten is melding gemaakt van de dood van Jumaboy Namangoni. Dit is echter nog niet bevestigd.

Naast de directe banden tussen al-Qa'ida en UbL enerzijds en extremistisch islamitische organisaties anderzijds zijn er lossere samenwerkingsverbanden met een aantal in Afghanistan verblijvende organisaties. Met name dienen hier vermeld te worden de Tsjetsjenen (meer in bijzonder de strijders van [REDACTED]), de Abu Sayyaf organisatie uit de Filipijnen en de verschillende Kasjmierse bewegingen, zoals Lashkar-e-Tayyaba en de Lashkar-e-Jhangvi. Ook zijn er contacten tussen al-Qa'ida en het islamitische Aden-Abyan Leger, de Jeminitische Islamitische Hervormingsbeweging (IRM), de Eritrese Islamitische Groep, de Somalische Islamitische Groep en het UCK.

De banden tussen de radicale Tsjetsjenen en UbL bestaan al jaren. De leider van de Arabische moedjahedien in Tsjetsjenië, [REDACTED], vocht jaren in Afghanistan om daarna de strijd voort te zetten in de Russische republiek. Hoewel UbL er in 1999 zelf van overtuigd was dat het aangaan van de strijd in eerst Dagestan en daarna in Tsjetsjenië een grote fout was, zegde hij hen alle steun toe. Sinds het begin van de Tweede Tsjetsjeense Oorlog zijn veel Tsjetsjeense strijders in Afghanistan geweest om zichzelf te bekwamen in het optreden in verstedelijkte gebieden en guerrilla technieken. Voorts werden Arabische vrijwilligers en geld bestemd voor de Tsjetsjeense strijders door middel van de al-Qa'ida infrastructuur naar Tsjetsjenië geleid (via Turkije en Azerbeidzjan.) Ook is bekend dat Sjamil Basajev door middel van satellietcommunicatie in direct contact stond met elementen van de islamitische beweging in Tadzjikistan en met Tsjetsjenen in Afghanistan. Ten tijde van de Kosovo-crisis probeerde Khattab zijn basis te verleggen naar de Balkan. Groepen Tsjetsjeense moedjahedien, werden echter tegengehouden bij de grens door Britse SFOR troepen. De invloed van de islamitische extremisten van Khattab is inmiddels wel doorgedrongen tot Kosovo. In een dorpje nabij Pristina zouden Tsjetsjenen stukken grond en overig onroerend goed bezitten.

De genoemde organisaties die lossere banden onderhouden met UbL en al-Qa'ida streven voornamelijk een nationaal doel na. Zij willen de regeringen in de landen van herkomst met

[REDACTED]

geweld verwijderen en een islamitische staat vestigen op basis van de Sharia. Om dit doel bereiken, lijkt elk middel geoorloofd.

Sinds de oprichting van al-Qa'ida blijkt dat de organisatie een aantrekkingskracht uitoefent op Islamieten in de gehele wereld. Vooral onder geletterde jongeren, meestal met een behoorlijk opleidingsniveau, blijkt het gedachtegoed van UbL en zijn organisatie opmerkelijk vaak aan te slaan. De aantrekkingskracht van al-Qa'ida beperkt zich niet alleen tot de Arabische wereld. Er zijn inmiddels vele voorbeelden van jonge mannen die in het Westen zijn geboren en opgegroeid maar die zich hebben aangesloten bij het netwerk van UbL.

[REDACTED]

Tenslotte dient vermeld te worden dat een aantal van de terroristen die de aanslagen van 11 september pleegden jaren in het Westen hebben geleefd en gestudeerd.

Financiering al-Qa'ida

Om het operationele potentieel van al-Qa'ida in stand te houden steunt Usama bin Laden (UbL) op een viertal belangrijke pijlers, die elk voorwaardelijk zijn en tezamen voldoende zijn om de organisatie te laten functioneren. Ten eerste vrijheid van handelen in een bepaald gebied, in dit geval Afghanistan en voordien Soedan. Ten tweede heeft hij een grote groep devote volgelingen, die hem persoonlijk zeer loyaal zijn. Ten derde beschikt hij over de financiële armslag die hem in staat stelt de juiste logistieke infrastructuur op te bouwen. Tenslotte leunt UbL op islamitische NGO's, zowel voor financieringsdoeleinden als voor het opbouwen van een 'dekmantel' voor operationele activiteiten.

De financiële armslag van al-Qa'ida wordt voor een belangrijk deel bepaald door het persoonlijk kapitaal van UbL en de inkomsten uit diens legale zakenimperium. Voorts ontvangt al-Qa'ida veel donaties van privé personen, met name uit de Golfregio, en van islamitische NGO's. Ook heeft al-Qa'ida inkomsten uit criminele zaken zoals handel in narcotica, illegale handel in diamanten, witwassen van gelden en kleine criminaliteit.

Algemeen wordt aangenomen dat het private vermogen van UbL ruim US \$300 miljoen heeft omvat. Dit zou ongeveer overeen moeten komen met de US \$ 60 miljoen die hij in 1968 erfde uit de nalatenschap van zijn vader, een Saoedische bouw miljardair, die omkwam bij een vliegtuigongeluk in de Verenigde Staten. Echter bij zijn vertrek uit Soedan naar Afghanistan in 1996 zou UbL bijna failliet zijn geweest. Nadat hem in 1994 zijn Saoedisch staatsburgerschap werd ontnomen zou de regering in Riyad de tegoeden van UbL hebben bevroren. Bekend is dat de bonussen voor de kaderleden van al-Qa'ida in Soedan in het midden van de jaren '90 drastisch daalden, veroorzaakt door financiële krapte.

In 1990 was de strijd in Afghanistan gestreden en begon UbL met het opbouwen van zijn paraplu-organisatie al-Qa'ida. Een belangrijke rol binnen de organisatie was weggelegd voor het Financieel Comité (FC). Dit comité was verantwoordelijk voor alle zakelijke activiteiten van de organisatie en daarmee beheerde het ook voor een deel het privé kapitaal van UbL. Daarnaast had het FC tot taak om te zorgen voor de reisdocumenten voor de leden van al-Qa'ida. Het 'reisbureau' had en heeft tot taak om te zorgen voor valse paspoorten, visa en overige benodigde reisdocumenten zoals tickets. In de beginjaren van al-Qa'ida was de leiding van het FC toebedeeld aan een tweetal Saoediërs, [REDACTED]. Inmiddels zou de topfunctie van financieel verantwoordelijke bij al-Qa'ida worden bekleed door [REDACTED]. Een andere zwager van UbL, [REDACTED] is eveneens een vertrouweling inzake financiën. [REDACTED] beheert onder andere de investeringen van al-Qa'ida, met name op Mauritius, de Filipijnen, Singapore en Maleisië.

Zakenimperium UbL

STG GEHEIM

Na het vertrek van UbL zijn getrouwen uit Afghanistan en Pakistan naar Soedan in 1991 werd begonnen met de opbouw van een groot aantal bedrijven. [REDACTED]

[REDACTED]. Wat betreft het laatst genoemde bedrijf zijn er aanwijzingen dat er mogelijk een link met Nederland is. Een opmerkelijke bedrijfsactiviteit van UbL in Soedan is de Gum Arabic Company Ltd. Het bedrijf produceert Arabisch gom, dat in bijna alle frisdranken in de wereld wordt gebruikt.

Naast de kern van bedrijven in Soedan werden in de loop der jaren niet alleen door UbL zelf of personen uit zijn naaste omgeving bedrijven opgericht, maar ook individuele al-Qa'ida cellen openden bedrijven om zichzelf en de organisatie te financieren. De Keniaanse cel, onder leiding van de Egyptenaar Abdullah Ahmed Abdullah, beschikte tenminste over een tweetal bedrijven; Asma Ltd en Ada Transport. In totaal zouden UbL en al-Qa'ida over ongeveer een tachtigtal bedrijven beschikken in een groot aantal landen.⁴

Islamitisch bankieren en Hawala

Naast de gewone, legale, zakelijke activiteiten van UbL en al-Qa'ida begon men in de jaren '90 te investeren in islamitische banken. Zo blijkt dat UbL beschikt over een groot aantal bankrekeningen bij islamitische banken. Banken waarvan vaststaat dat UbL, of nauw aan hem gelieerde personen, beschikken over bankrekeningen zijn onder andere [REDACTED]

[REDACTED] UbL tussen de US \$30 en US \$50 miljoen hebben geïnvesteerd. Voor gewone rekeningen werd bij de reguliere banken, maar ook bij de islamitische banken, voornamelijk gebruik gemaakt van offshore rekeningen en bankfilialen in tropische oorden. Zo zouden donateurs van UbL op het Arabisch Schiereiland grote bedragen hebben gestort bij [REDACTED]. Vandaar werd het geld vervolgens via het hoofdkantoor in het Zwitserse Lugano overgeboekt naar het kantoor van de bank in Nassau op de Bahamas. Van daaruit werd het geld dan weer gedistribueerd.

Voorts maakt al-Qa'ida veelvuldig gebruik van het hawala systeem. Hawala is het best te omschrijven als een eeuwenoud islamitisch bankiersysteem, waarvan de basis vertrouwen is. Voorts wordt bij de hawala geldwisselaar geen identificatie gevraagd en worden slechts kleine bedragen aan commissie betaald. Een persoon stort bij een bepaalde geldwisselaar een bedrag en krijgt een code (een woord of een cijfercombinatie.) Hij geeft de ontvangende partij de code en hetzelfde doet de hawala geldwisselaar. Als de ontvangende partij het bedrag in ontvangst heeft genomen worden de bewijzen van de transactie vernietigd. Geen enkel spoor blijft achter. Het systeem is zeer populair bij criminele bendes, met name in de narcotica, maar het stelt ook organisaties als al-Qa'ida in staat om in korte tijd grote bedragen rond de wereld te sturen. [REDACTED]

Naast het gebruik van banken en hawala voor financiële transacties maakt al-Qa'ida nog steeds gebruik van geldkoeriers. De in 1998 in Beieren gearresteerde [REDACTED] reisde voor zaken naar Maleisië, China, de Filippijnen en Duitsland en bezorgde tegelijkertijd geld voor al-Qa'ida. Voorts was hij in Europa een soort zakelijk en financieel manager van al-Qa'ida. De Tsjetsjeense rebellen van [REDACTED] werden veelal voorzien

⁴ Bedrijven van UbL en al-Qa'ida zijn getraceerd in Albanië, Jemen, Kenia, Pakistan, Saoedi-Arabië, Soedan, Turkije, de Verenigde Arabische Emiraten, op Madagaskar en op de Filippijnen.

[REDACTED]

van kasgeldbedragen tot ongeveer US \$60.000 door koeriers die vanuit de Golfstaten via Turkije of Azerbeidzjan naar Tsjetsjenië reizen.

Ook na de aanslagen van 11 september is van deze methode niet afgeweken. Onlangs werden twee Jemenitische mannen aangehouden op de luchthaven JFK te New York. Verborgen in honingpotten werden grote bedragen in cash gevonden die afgeleverd dienden te worden in Jemen.⁶

Criminele zaken

Naast legale handel zou al-Qa'ida een deel van de fondsen verwerven uit illegale praktijken, met name zou het gaan om drugshandel, wapenhandel en wapensmokkel, afpersing en diamanthandel. Zo is het al langere tijd bekend dat al-Qa'ida in Afrika handelt in edelstenen en met name actief is in de diamanthandel. De eerder genoemde Egyptenaar [REDACTED], hoofd van de Kenia-cel van al-Qa'ida, is met name betrokken bij de handel in diamanten van de organisatie in Afrika. Hij en twee andere leden van al-Qa'ida, [REDACTED], die gezocht worden vanwege betrokkenheid bij de aanslagen op de Amerikaanse ambassades in Nairobi en Dar es-Salaam in 1998, kochten grote hoeveelheden diamanten in Monrovia en Freetown. De aankoop van diamanten werd mede geregeld door plaatselijke Libanese diamanthandelaren, zoals [REDACTED] in Freetown (Sierra Leone)⁷. Een van de verbindingen tussen UBL en de diamanthandel zou lopen via het in San Diego gevestigde [REDACTED]. Het bedrijf staat onder leiding van de Zuid-Afrikaan [REDACTED] ontkent alle betrokkenheid bij de handel in diamanten met UBL, maar één van de directeurs van zijn bedrijf, de Saoedische zakenman [REDACTED], staat op de lijst van de Amerikaanse regering van personen die financiële banden hebben met UBL en/of al-Qa'ida. Inmiddels zou een groot deel van zijn tegoeden zijn bevroren.

[REDACTED] is afkomstig uit een belangrijke Saoedische zakenfamilie. Door een investering van US \$3 miljoen kreeg hij zitting in de directie van [REDACTED]. [REDACTED] kwam echter in opspraak door het feit dat hij de islamitische charitatieve organisatie [REDACTED] leidde⁸. [REDACTED] staat ook bekend als [REDACTED]. Deze NGO zou volgens al-Qadi in 1996 zijn opgeheven. In het bestuur van Mufawaq waren ook leden van een andere vooraanstaande zakenfamilie, [REDACTED] vertegenwoordigd. De *Pater Familias* [REDACTED] kwam in 1991 in opspraak door het BCCI bank schandaal. De in de Verenigde Arabische Emiraten gevestigde BCCI bank werd jarenlang als een soort hawala gebruikt om gelden naar de Afghaanse moedjahedien (en dus ook UBL) door te sluisen. [REDACTED] zou jarenlang vele miljoenen dollars hebben doorgesluisd naar UBL en al-Qa'ida. Tot voorkort had [REDACTED] ook een vestiging in [REDACTED] een eigen investeringsmaatschappij die gevestigd was in [REDACTED].

De betrokkenheid van al-Qa'ida en UBL met de handel in narcotica wordt al langere tijd beweerd maar is moeilijk aan te tonen. Aangenomen wordt dat UBL via zijn netwerk de distributie van heroïne en opium uit Afghanistan controleert. Een belangrijk intermediair in de logistiek is de aan UBL gelieerde en deel gefinancierde Islamitische Beweging van Oezbekis-

⁶ In Jemen beschikt al-Qa'ida over een aantal 'front companies' die vooral gespecialiseerd zijn in honing en snoepgoed. In Saana zijn dat Aden Kraiton Food Market, al-Shifa Press for Industry and Commerce, Al-Muswasala Honey Company en al-Nur Honey Press Shops en in al-Mukallah, al-Hamati Sweets Bakeries.

[REDACTED] zou onlangs een groep van zeven al-Qa'ida aanhangers onderdak hebben aangeboden in zijn huis in Freetown. De zeven waren naar Sierra Leone gekomen via Ghana.

[REDACTED]

[REDACTED]
tan (IMU) van [REDACTED]
voor het transport via Tadzjikistan.

De IMU zou zorgen

[REDACTED]

Afpersing en kleine criminaliteit is voor een aantal al-Qa'ida cellen een manier van overleven. In Canada maar ook in Europa is gebleken dat leden van al-Qa'ida cellen zich bezighielden met diefstal, afpersing, creditcardfraude en valsmunterij. Deze cellen moeten deels voorzien in hun eigen behoeften of wensen geen gebruik te maken van de fondsen die vanuit de leiding beschikbaar worden gesteld.

Donateurs en islamitische NGO's

Van groot belang voor het voortbestaan van al-Qa'ida zijn de giften van rijke individuele donateurs in met name de Golfstaten en Saoedi-Arabië. Een aantal zeer vooraanstaande personen op het Arabisch Schiereiland blijkt financiële contacten met UbL te onderhouden,

[REDACTED]

Voorts worden veel islamitische NGO's gebruikt door al-Qa'ida als dekmantel om aanslagen, acties en andere illegale activiteiten voor te bereiden.

Een groot aantal islamitische NGO's wordt ervan verdacht al-Qa'ida financieel te ondersteunen. Van een aantal is het in ieder geval bewezen.

[REDACTED]

Nu de aandacht van opsporings- en inlichtingendiensten zich richt op de geldstromen van al-Qa'ida en UbL in het bijzonder, wordt langzaam duidelijk dat UbL en al-Qa'ida op zeer diverse manieren werd gefinancierd. Een groot aantal van deze geldstromen is inmiddels afgesloten of zal de komende tijd worden afgesloten, waardoor het operationele potentieel van al-Qa'ida sterk ingeperkt wordt en mogelijk het voortbestaan onmogelijk gemaakt.

In West Europa aanwezige groeperingen en terroristische netwerken met een veronderstelde relatie met al-Qa'ida en Usama bin Laden

Groupe Salafiste Pour la Predication et le Combat (GSPC)

De GSPC, ontstaan als afsplitsing van de GIA in 1997, onder leiding van [REDACTED] speelt internationaal wederom een belangrijke rol. Na eerder in 1998 in diverse Europese landen, in het bijzonder in Spanje, grotendeels ontmanteld te zijn geweest na justitieel optre-

[REDACTED]

den, blijkt de GSPC zich snel te hebben hersteld en opnieuw in staat te zijn geweest een ondersteuningsnetwerk op te bouwen. Contacten tussen GSPC-leden en andere netwerken van islamitische terreurorganisaties werden in 2000 door onder andere de VS geconstateerd, waarbij eveneens sprake was van een connectie met het UbL-netwerk. In de met de GSPC verbonden netwerken is de laatste jaren, parallel aan ontwikkelingen in andere groeperingen, een verschuiving te constateren van gerichtheid op de nationale problematiek in Algerije, via steun aan de internationale 'islamitische oorlog' in en rond Afghanistan naar terroristische acties in het Westen.

Leiders van de GSPC, waaronder [REDACTED] spelen een belangrijke rol in de mogelijke uitvoering van aanslagen in Europa. Dat er inspiratie door en contacten zijn met belangrijke al-Qa'ida figuren is aannemelijk. Desalniettemin bestaat de indruk dat het plannen van aanslagen wordt overgelaten aan de desbetreffende vooraanstaande extremisten en hun specifieke netwerk. Alhoewel de groepering zichzelf op financieel gebied kan bedruipen door criminele activiteiten, is aanvullende facilitering op financieel en logistiek gebied door of via andere groeperingen niet uitgesloten. Zo hielden de in Rotterdam gearresteerde GSPC-leden zich bezig met illegale immigratie, mensensmokkel en het vervaardigen van valse documenten, ook ten behoeve van islamisten met een andere signatuur dan GSPC.

De GSPC weet zich hierbij gesteund door de meerderheid van in Europa verblijvende vroegere Algerijnse GIA-aanhangers. Belangrijke spirituele leiders, zoals [REDACTED] in Londen alsmede Salafistische leiders in de Arabische wereld steunen de organisatie. Een groot aantal leiders van Salafistische groeperingen in de Arabische wereld, die een terugkeer naar de maatschappij ten tijde van de profeet Mohammed voorstaan, schaarden zich op een internationale conferentie in Londen in augustus 2000 achter de GSPC.

Islamitische extremistische organisaties uit Egypte

Voor zowel de Jama'a al-Islamiya, de Egyptische islamitische Jihad en de Takfir wal Hijra geldt dat ze voort komen uit de Moslim Broederschap in Egypte. Alle drie de organisaties hebben tot doelstelling de omverwerping van de seculiere regering in Egypte, om daarna een islamitische staat gebaseerd op de islamitische wet (Sharia) te vestigen. Zowel de Jama'a al-Islamiya als de Egyptische Islamitische Jihad ondertekenden in 1998 de Fatwa van UbL en behoren tot de oprichters van het *Islamitisch Wereldfront voor de Jihad tegen de Joden en Kruisvaarders*.

Al jama'a al Islamiya (AJAI)

Al jama'a al Islamiya is de grootste militante organisatie in Egypte en is actief sinds de jaren zeventig. De AJAI is minder strak georganiseerd dan de Egyptische islamitische Jihad en beschikt over een buitenlandse tak die opereert over de gehele wereld. Hoewel de AJAI tot de ondertekenaars van de bovengenoemde Fatwa behoorde, ontkent men publiekelijk dat men UbL ondersteunt. De geestelijk leider van de AJAI, [REDACTED] heeft inmiddels vanuit de gevangenis opgeroepen tot een staakt-het-vuren. De AJAI heeft een lange historie van geweld tegen Egyptische veiligheidstroepen en overheidsdienaren, daarnaast zijn Koptische christenen in Egypte een legitiem doelwit voor de organisatie en sinds 1992 worden ook aanslagen op toeristen in Egypte gepleegd, met als culminerend hoogtepunt de aanslag in Luxor waarbij 58 toeristen om het leven kwamen. Een groep die het niet eens is met het staakt-het-vuren, onder leiding van [REDACTED] heeft zich afgescheiden en aangesloten bij al-Qa'ida.

De actuele sterkte van de AJAI is niet bekend maar aangenomen wordt dat men beschikt over meer dan duizend kaderleden en over enkele duizenden sympathisanten. De AJAI opereert met name in Opper Egypte rond Minya, Assioet, Qina en Soha. Voorts heeft de organisatie een zekere aanhang in de grote steden. In het buitenland is de AJAI met name sterk

vertegenwoordigd in Afghanistan, Oostenrijk en het Verenigd Koninkrijk. In Nederland verblijven leden van de AJAI met een Afghanistan achtergrond.

Egyptische Islamitische Jihad (EIJ)

De Egyptische Islamitische Jihad is actief sinds het eind van de jaren 70 en kreeg internationale bekendheid door de moord op president Sadat in 1981.

de organisatie in een tweetal facties uiteen gevallen. De eerste factie staat onder leiding van en heeft zich inmiddels van de EIJ afgescheiden en is volledig opgegaan in al-Qa'ida. De tweede factie staat onder leiding van en opereert onder de naam Talaa' al-Fateh (Vanguards of Conquest). Vanuit de gevangenis riep onlangs op om de gewapende strijd te staken en hij sloot zich aan bij de leider van al-Jama'a al-Islamiya, de blinde sjeik Omar Abdul al-Rahman, om het Egyptische regime op vreedzame manier omver te werpen. De EIJ heeft zich de afgelopen jaren onderscheiden door aanslagen op hoge Egyptische regeringsfunctionarissen in de jaren negentig, zoals president Moebarak, premier Sedky en minister van Binnenlandse Zaken al-Alfi. De sterkte van de EIJ is niet bekend, maar aangenomen mag worden dat de organisatie over enkele duizenden kaderleden beschikt en nog evenzoveel sympathisanten

De EIJ is strakker georganiseerd en meer internationaal georiënteerd dan de Jama'a al-Islamiya. Van de EIJ gaat een grote dreiging uit tegen de internationale rechtsorde. De organisatie opereert met name in de regio Caïro, maar beschikt ook over een uitgebreid buitenslands netwerk, waaronder Afghanistan, Pakistan, Soedan en het Verenigd Koninkrijk. In Nederland zijn geen leden van de EIJ gesignaleerd, maar gerekend wordt met ondersteunende activiteiten van andere groepen in Nederland bij activiteiten van de EIJ buiten Nederland.

Takfir wal Hijra

In de jaren zeventig werd in Egypte de Jama'at al-Muslimin opgericht die later door de Egyptische autoriteiten tot Takfir wal Hijra werd gedoopt. In juli 1977 kwam de beweging (die ook wel de Ahl al-Kahf of de Holbewoners werd genoemd), in het nieuws door de ontvoering en moord op een voormalig Egyptisch minister. Tijdens het proces naar aanleiding van de ontvoering tegen de leiding van de Takfir werd duidelijk dat de beweging over een hoog geschoold kader kon beschikken. Zeker 85% van de leden had een universitaire opleiding genoten. De leider van de Takfir, kon in de periode van zijn proces voorafgaande aan zijn executie de ideologie van de Takfir wal Hijra uitgebreid in de Egyptische media verkondigen. In kort komt het neer op een drietal stappen. Als men concludeert dat een regime/samenleving on-islamitisch is (Jahiliyya) dan moet men die afwerpen (takfir) en wegtrekken uit die samenleving (Hijra) om de waarden en normen te behouden. In de eigen leefomgeving waar de islamitische normen en waarden beschermd zijn kan men dan verder leren over de ideale islamitische samenleving. Als het leerproces is afgerond is de tijd gekomen om met geweld de ongelovige regeringen omver proberen te werpen om een islamitische staat te vestigen. Daarbij is het panislamitische doel van de vestiging van een islamitische staat binnen de Dar al-Islam onder leiding van een kalief echter niet het hoogste doel.

Takfir wal Hijra is een radicaal islamitische ideologie die het doden of schade berokkenen aan alle 'ongelovigen', de niet-moslims, legitimeert als dit dienstbaar is aan de verwezenlijking van de TWH-doelstelling. Deze ideologie heeft aanhangers over de hele wereld, waaronder een aanzienlijk aantal Afghanistan veteranen. In sommige landen zijn organisaties van Takfiri ontstaan. In Nederland bevinden zich aanhangers van deze ideologie, die in contact staan met TWH-aanhangers in diverse andere Europese landen. In Nederland zijn TWH-

[REDACTED]

aanhangers betrokken bij uiteenlopende vormen van criminaliteit. Een vijfde van de buit wordt afgestaan voor de Jihad.

Islamitische Gewapende Libische Strijdgroep (LIFG)

De islamitische Gewapende Libische Strijdgroep verzet zich tegen het bewind van Kolonel Kadhafi en heeft in het verleden meerdere malen aanslagen op de Libische leider gepleegd. Een van de in Nederland verblijvende leden heeft training ondergaan in een trainingskamp van UbL. Er zijn contacten tussen de LIFG en aanhangers van HAMAS en GIA.

[REDACTED], wordt als een van de leiders van de islamitische Gewapende Libische Strijdgroep gezien. Hijzelf echter heeft gezegd dat hij een aanhanger van al-Qa'ida maar dat hij geen aanhanger zou zijn van de islamitische Gewapende Libische Strijdgroep. Toch verleent hij zijn Libische landgenoten alle steun in Afghanistan. [REDACTED] is ongeveer veertig jaar oud en verblijft al langere tijd in Afghanistan. Hij zou samen met Abu Zubaida (algemeen gezien als het brein achter de aanslagen van 11 september) uit Pakistan naar Afghanistan zijn gekomen en beiden behoren inmiddels tot de *inner circle* rond UbL. Tot voorkort woonde hij met vrouw en kind [REDACTED]. Daar bleek zijn huis een ontmoetingsplaats van al-Qa'ida leiders. Veelvuldig werd Ayman al-Zawahiri in het huis van [REDACTED] gesignaleerd en ook de politiek leider van de IMU, [REDACTED] was een graag geziene gast. Inmiddels zou [REDACTED] zich hebben begeven naar het noordelijke front. In de omgeving van Mazar-e Sharif zou hij de leiding hebben overgenomen van een aantal trainingskampen voor Tsjetsjeense, Oezbeekse en Tadzjiekse Moedjahedien.

Terroristisch netwerk in Europa

Het schema in bijlage C is een voorlopige uitwerking van inmiddels onderkende (delen van) een netwerk van islamitische terroristen, die lid zijn van diverse organisaties maar vermoedelijk onder de papaplu van al-Qa'ida hun activiteiten ontplooiën. Het schema is mede gebaseerd op de reeks van arrestaties die plaatsvonden in de verschillende West Europese landen na de aanslagen in de VS, waaronder Nederland. Uitgaand van de arrestaties in Rotterdam, blijkt het mogelijk een verband te leggen tussen de in Rotterdam aangehouden Fransman [REDACTED]

Een saillant detail hierbij is dat de woning aan de Kempenaerstraat in Rotterdam door de Libische autoriteiten wordt aangeduid als 'Taj al-Din' (Kroon van de Religie). Alhoewel er geen bewijzen zijn voor 'state-sponsored' terrorisme, kan niet worden uitgesloten dat in ieder geval de Libische overheid op de hoogte is geweest van de aanwezigheid van deze groep in Rotterdam. Het schema heeft nog een voorlopig karakter en pretendeert geen compleet inzicht te verschaffen.

Arrestaties van mogelijk aan terrorisme gerelateerde personen.

[REDACTED]

In Europa zijn arrestaties verricht in Nederland, Duitsland, België Frankrijk, Italië Spanje, Verenigd Koninkrijk, Ierland, Zweden; in Oost Europa in Bosnië-Herzegovina en Slovenië in Afrika in Oeganda en Kenia; in Zuid Amerika in Mexico, Peru, Paraguay en Ecuador; in Azië in Thailand en Pakistan; in Arabie in Jemen, de VAE, Egypte, Saudi Arabie en Libanon. Bij een aantal arrestaties is het waarschijnlijk dat het gaat om aan al-Qa'ida gerelateerde cellen

[REDACTED]

(Nederland, Duitsland, België Italië Spanje, Frankrijk, Verenigd Koninkrijk), bij andere is die relatie (nog) niet te leggen.

Uit de op de arrestaties volgende onderzoeken zal een beter beeld te voorschijn kunnen komen van de werkelijke toestand met betrekking tot al-Qa'ida. Ook de in Afghanistan gestaag vorderende acties tegen het terrorisme en daar vastgenomen personen zullen bijdragen aan dit beeld.

NGO's in Bosnië-Herzegovina

[REDACTED]

Het hoofdkwartier van de organisatie bevindt zich in Saoedi-Arabië (Jeddah). Al Haramain heeft tevens kantoren in Macedonië, Pakistan, Kroatië, Albanië, Kenia, Bangladesh en Somalië en heeft tevens haar eigen website. De organisatie kent diverse lagen waarbij de top bestaat uit Saoedische managers. Daaronder bevindt zich een laag die is samengesteld uit door het hogere management geselecteerde religieuze Arabieren. De derde laag bestaat voornamelijk uit Arabische 'studenten' die in Kroatië en BiH verblijven. De onderste laag wordt gevormd door gematigde moslims. Binnen de organisatie zijn de volgende nationaliteiten onderkend: Saoedi's, Tunesiërs, Algerijnen, Syriërs, Jordaniërs en Egyptenaren, waarbij in Bosnië-Herzegovina met name Algerijnen en Tunesiërs werkzaam zijn.

De organisatie wordt met name door particuliere giften vanuit Saoedi-Arabië gefinancierd en hanteert het Soennitische, Wahabitische, theologische gedachtegoed. Deze theologische stroming van de Islam staat dicht bij het gedachtegoed van de Taliban en al-Qa'ida. Al Haramain is in 1999 in verlegenheid gebracht toen in Albanië een naaste medewerker van Usama bin Laden werd gearresteerd die in dienst was van Al Haramain. Daarnaast wordt Al Haramain verdacht van steunverlening aan de islamitische strijders in Algerije (hetgeen een direct verband zou leggen met bin Laden) alsmede te fungeren als bankier voor terroristen. Ook is Al Haramain verdacht van betrokkenheid bij criminele activiteiten in Bosnië-Herzegovina (zoals smokkel).

[REDACTED]

- **International Islamic Relief Organisation (IIRO)**

De IIRO is een NGO die zich bezighoudt met het geven van steun aan islamieten over de gehele wereld. De organisatie werd in 1978 opgericht en zetelt in Jeddah, Saoedi-Arabië, maar heeft ook een sterke vertegenwoordiging in Peshawar (Pakistan) en is tevens actief in Bosnië-Herzegovina. Naar schatting heeft de IIRO wereldwijd 120 kantoren. Alhoewel de IIRO evenals Al Haramain in essentie als een legitieme hulporganisatie aan te merken is, is de IIRO sinds de oprichting met name actief geweest bij hulpverlening aan radicale,

islamitische verzetsbewegingen. Gezien de herkomst en aanhang van al-Qa'ida zijn contacten tussen leden van deze organisatie en vertegenwoordigers van de IIRO vanzelfsprekend.

- **Saudi High Commission for Relief (SHCR)**

De Saoedische hulpverleningsorganisatie SHCR heeft legitieme doelstellingen. Desalniettemin bestaat in Saoedi-Arabië veel (financiële, materiële en personele) maatschappelijke steun voor het extremistisch-islamitische gedachtegoed dat mede in verband wordt gebracht met terrorisme, hetgeen binnen dit soort organisaties ook zijn weerslag heeft. Derhalve wordt de SHCR regelmatig in verband gebracht met de opvang, training en vervoer van extremisten.

zou in nauw contact staan met Usama bin Laden's coördinator voor terroristische activiteiten, en reisdocumenten regelen voor terroristen. Alhoewel het onwaarschijnlijk is dat de SHCR formeel betrokken is bij extremisme en terrorisme wordt met de arrestatie van de wijze waarop de SHCR geïnfiltreerd en gebruikt wordt aantoonbaar.

- **Third World Relief Agency (TWRA)**

De TWRA is ontstaan vanuit het *National Islamic Front*, de Sudanese regeringspartij en is verband gebracht met onder andere de smokkel van wapens. In het bestuur van de TWRA zitten o.a. de Alhoewel Soedan reeds lange tijd op de lijst van internationale sponsors van terrorisme staat, is - sinds de uitzetting van bin Laden in 1996 - sprake van een duidelijk afname van de Soedanese betrokkenheid met internationaal terrorisme. In de Bosnische context lijken de activiteiten van TWRA eerder in verband te staan met de bewapening van het ABiH-leger tijdens de burgeroorlog dan met terrorisme. Momenteel lijkt het TWRA dan ook eerder als vehikel voor criminaliteit te fungeren. Desalniettemin kunnen banden met terrorisme vooralsnog niet worden uitgesloten.

- **Vehabije**

De naam Vehabije is de Servo-Kroatische term voor Wahabi. De organisatie Vehabije is te omschrijven als een religieuze sekte die een fundamentalistische, wahabitische, islamitische geloofsopvatting aanhoudt, overeenkomstig de opvattingen van de Taliban en bin Laden. Daarbij wordt geen onderscheid gemaakt tussen kerk en staat en predikt de Vehabije tegen "discriminatie van moslims en westerse invloeden op het geloof". Leden van de Vehabije stellen zich op als een soort religieuze politie/soldaten. Gedurende de afgelopen jaren zijn tevens berichten ontvangen over intimidatiepraktijken van Vehabije jegens Bosnische Moslims die zich niet 'aan de leer houden'.

Tevens is er gedurende de afgelopen jaren regelmatig berichtgeving geweest over de agressieve werving door de Vehabije van met name jonge, technisch onderlegde Bosnische moslims (gespecialiseerd in automatisering). Ook zijn er duidelijke banden tussen de Vehabije en de Bosnische moslimpartij SDA en de daaraan gelieerde Bosnische Moslim-inlichtingendiensten (MOS en BAID).

Ondanks de hoeveelheid berichtgeving (met name na 11 september) is het vooralsnog niet mogelijk met enige mate van zekerheid duidelijkheid te geven over de omvang en activiteiten van de Vehabije sekte. Vooralsnog wordt ingeschat dat de Vehabije in Bosnië-Herzegovina zo'n 200 tot 300 leden telt en met name rond Zenica, Travnik en Velika Kladusa actief is.

- **Moslim jeugd organisatie (Aktiv Islamik Omladjen, AIO)**

De AIO, ook wel bekend als de *Active Islamic Youth* (AIY) of *Muslim Active Youth Organisation* (MAYO), is een politiek-religieuze jeugdorganisatie die zich met name richt op Moslim-tieners. De AIO hanteert een fundamentalistische, islamitische geloofsopvatting die vergelijkbaar is met die van de Vehabije en wordt geleid door een voormalige commandant van de Mujahedin brigade in het ABiH. De organisatie geeft in eigen beheer een tweewekelijks verschijnende

[REDACTED]

krant uit, genaamd SAFF, die wordt verkocht tijdens de vrijdagse diensten in alle grote moskeeën.

[REDACTED]

